

Crnogorski glasnik

GODINA XXIII. _ BROJ 140. _ OŽUJAK-TRAVANJ / MART-APRIL _ 2023.

Izložba
grafičkih mapa
Dimitrija Popovića
**Čudotvorac
Cetinjski i Kralj**

25. travnja 2023.
Galerija Kristofora
Stankovića
Gradska skupština Gra-
da Zagreba

Tradicija prekinuta u protekle dvije pandemijske godine, nastavljena 13. 4. u 19 sati, u Crnogorskom domu povodom Uskrsa / Vaskrsa u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

DE JE ŠTO

ZAGREB

Tradicija druženja u Crnogorskom domu 3
15. sjednica Predsjedništva NZCH 6

IZBORI

Predsjednički izbori u Crnoj Gori 2023. 8

Izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina 9

NACIONALNE MANJINE

102. Sjednica savjeta za nacionalne manjine 10

RIJEKA

Pinelići u Galeriji NZC Rijeka 12

Vaskrs-Uskrs u Crnogorskom domu u Rijeci 13

SPLIT

Zajednica Crnogoraca Split: Održana izborna skupština 14

Humanitarna predstava ZC Split 14

ŠEĆANJE

Otkriveno spomen-obilježje Zvicerima 15

ŠEDNIK

Šednik četvrtkom: mart - april 16

KULTURA I UMJETNOST

Grafičke mape Dimitrija Popovića 20

Izložba Mirem Đimšita "San o ženi" 28

Izložba Branislava Radulovića u galeriji "Montenegrina" 30

"arhitekt Josip Slade Šilović" monografija Slobodana Mitrovića 32

Dokumentarni film u Crnogorskom domu 36

Izuzetna saznanja o Budvi 38

Tribina o djelima Dimitrija Popovića 41

ARHITEKTI 44

Profesor gaditeljstva, etike i odgovornosti 44

PRIOLOG 47

Intervju s velemajestorom Božidarom Ivanovićem 47

CRNOGORSKA TRPEZA 50

Ukusi Crne Gore 50

Izdavači: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264, E-mail: vijece.cg@zg.ht.hr, drustvo.montenegro@zg.ht.hr, Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr

* Za izdavače: Danilo Ivezić i Dušan Mišković * Glavni i odgovorni urednik: Maša Savićević * Redakcija: Milanka Bulatović, Danilo Ivezić, Nikola Čulić, Jovan Abramović, Dušica Malada, Dušan Roganović * Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o. * Rukopisi se ne vraćaju * Naklada /Tiraža 1000 Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna RH, putem Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, iz proračuna Grada Zagreba i putem predstavnice crnogorske nacionalne manjine u Zagrebačkoj županiji iz proračuna Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorce, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji "Glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka sa gradskim i županijskim vijećem crnogorske nacionalne manjine, upriličila je obilježavanje Vaskrsa - Uskrsa, 12. 04. 2023. za Crnogorce i prijatelje Crne Gore

TRADICIJA DRUŽENJA U CRNOGORSKOM DOMU

Tradicija prekinuta u protekle dvije pandemijske godine, nastavljena 13. 4. u 19 sati, u Crnogorskom domu povodom Uskrsa / Vaskrsa u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

Pozdravi i razgovori prijatelja i zemljaka, čestitanje, uz tradicionalni pozdrav Hristos vaskrse, prigodna zakuska, te pjesama uz gitaru – bili su ozračje ovogodišnjeg druženja Crnogoraca i prijatelja Crne Gore na poznatoj zagrebačkoj adresi u Crnogorskom domu, Trnjanska cesta 35. Kao i ranije bogatu trpezu, primjerenu ovom blagdanu osigurale su članice Društva Jadranka, Vasiljka, Viktorija, Goga... Bilo je tu i slanog i slatkog, crnogorskog vina i piva, jednom riječju za svaku dušu.

Bojan Radulović i Nenad Bogdanović, uhvatili su se u koštac s najugodnijim zadatkom – zaspivali su na gitari i raspjevali Dom. Pjevalo se "Niđe nebo nije plavo..." "Sejdefu majka buđaše" ... "Udade se Jagodo", pa onda

Doris Dragović, Azra, Đole, Laufer. Uz pjesmu se ugodno druženje produljilo do kasno uvečer.

U ime Društva "Montenegro" svima prisutnima se prigodnim riječima obratila Jadranka Šincek, čestitajući Uskrs i Vaskrs uz želje za dobrim zdravljem i srećom.

15. SJEDNICA PREDSDJEDNIŠTVA NZCH

Prilog uredila: Maša Savićević

U Crnogorskom domu u Zagrebu 18. 3. 2023. održana je 15. sjednica Predsjedništva NZCH. Na Sjednici su predstavljene programske odrednice aktivnosti u 2023. godini, najavljeni su izbori za vijeća i predstavnike crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i započete su pripreme za Izbornu Skupštinu NZCH.

Programske odrednice aktivnosti u 2023. godini

Danilo Ivezić najavio je da se uskoro očekuje Odluka Savjeta za nacionalne manjine o sufinanciranju programa. Prema dostupnim informacijama, programe prema Savjetu nisu prijavile ZC Pula i DPC "Peroj 1657". Predloženi programi su uglavnom kontinuirane aktivnosti naših udruga, a doznačena su i sredstva akontacije za aktivnosti koje se već u udrugama ostvaruju, o čemu su izvijestili predsjednici udruga:

ZC Split (Dušica Malada Mijušković): Planirani su i prijavljeni programi: aktivnost i nastupi Pjevačkog zbora; nastup folklornog ansambla "Nikola Đurković" iz Kotora (na Splitskoj rivi); program projekcije dugometražnog filma Marije Pejović "Grudi" u kinu "Zlatna vrata"; kazališna predstava "Teatra 303" iz Kotora; putovanje članova udruge u Crnu Goru i posjet Žabljaku; istakla je dobru suradnju sa predstavnicima i institucijama Grada Splita;

DCIPCG "Bujština" Umag: (Milanka Marić): uvodno je istakla odličnu suradnju sa lokalnom zajednicom; planiran je izlet u Crnu Goru; dogovara se suradnja sa KIC "Budo Tomović" iz Podgorice; nastup recitatorsko dramske sekcije na manifestaciji nacionalnih manjina u Gradu i Petrovdanskom saboru; programi "Crnogorske večeri" i "Crnogorskog šednika", izdavanje knjige "Prekinuta priča";

DPC Peroj 1657": (Nikola Škoko): održano je sudjelovanje u tradicionalnom programu maškara; redovna skupština Društva; u 4. mjesecu slijedi otvaranje Biblioteke u novom, većem prostoru; poseban program povodom dobivanja originalne perojske nošnje (stare više od 200 godina, poklon porodice iz Rima, perojskih korijena); nastupi folklorne sekcije na Festivalu multikulturalnosti u Fažani, Petrovdanskom saboru,

Međunarodnom festivalu folkloru u Vodnjanu, nastup u Portorožu; Program "Perojske fešte" u 7. mjesecu, program Ljetne likovne kolonije; projekcija dokumentarnog filma o Peroju, izdavanje časopisa "Perojsko slovo"; sportski turniri u šahu i malom nogometu; pripreme za projekt pet gostovanja u crnogorskim udruženjima Srbije; istaknuo je i donaciju crnogorskih narodnih nošnji koje su dobili od Uprave za dijasporu Crne Gore;

NZC Rijeka: (Želimir Novaković): aktivnosti se već odvijaju: održana je izložba i obilježavanje 8. Marta; planira se redovna skupština, obilježavanje Uskrsa i Vaskrsa; nastupi Pjevačkog zbora na Etno smotri u Rijeci, Petrovdanskom saboru, Perojskoj fešti, danima BiH, Bundevijadi u Vrbovskom, Umagu, Sloveniji; Tjedan crnogorske kulture i Petrovdanski sabor (Park šuma Golubinjak); planiraju se izleti u RH i Crnoj Gori; istaknuo je dobru suradnju sa Gradom Rijekom;

DCIPCG "Montenegro"-Zagreb: (Milanka Bulatović): aktivnosti su već počele: Pjevački zbor početkom 2. mjeseca, a planiraju se nastupi: u Kranju, Splitu, Umagu, Petrovdanskom saboru, Danu Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, Programu obilježavanja Dana ljudskih prava, nastup u Kolašinu (dogovori su i za nastup na Cetinju); održana je izložba i obilježavanje 8. Marta, a u planu su još 4 izložbe; "Crnogorsko veče u Zagrebu: u toku su pripreme gostovanja sa predstavom Korifej teatra iz Kolašina; krenuo je i nastavlja se program "Dokumentarni film u Crnogorskom domu"; program "Lučindanskih susreta" (program nastavka koncepta Grada - Gosta: dogovarati će se predstavljanje Plava i Gusinja);

NZCH: (Danilo Ivezić): programi NZCH: Program informiranja: "Crnogorski glasnik" i "Ljetopis crnogorski"; program izdavaštva: 3 knjige: Ane Radović Kapor, Iva Družića i dvotomno izdanje "Izbor iz djela Branka Banjevića"; Kulturne manifestacije: predstavljanje Grafičke mape Dimitrija Popovića "Hommage Njegošu" (obilježavanje 210. -te godine rođenja Petra II Petrovića Njegoša), izložba Dimitrija Popovića "Svetac i kralj"; projekcija prvog crnogorskog filma "Voskresenja

ne biva bez smrti" uz predstavljanje Knjige snimanja u izdanju Crnogorske kinoteke.

Izbori za vijeća i predstavnike crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj - 5. mjesec 2023.

Ove godine održavaju se izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u RH, pa tako i crnogorske. Vlada RH je u travnju raspisala navedene izbore, koji su održani u svibnju;

-Troškove provedbe izbora snosit će jedinice lokalne i regionalne samouprave, a iznos nadoknade po kandidatu utvrđuje Vlada RH.

-Nositelji Lista kandidata su i naše udruge, stoga je potrebno obaviti razgovore sa potencijalnim kandidatima, objasniti što su to vijeća, čime se bave, kao i napraviti kvalitetne programe

-Svaki kandidat treba provjeriti da li je upisan kao izjašnjeni Crnogorac/Crnogorka (zbog ranijih iskustava i nastalih komplikacija u osnivanju punog sastava vijeća);

Predloženo je da udruge iz Umaga, Pule i Peroja naprave zajedno Listu kandidata za županijsko vijeće;

Podsjetimo se na rezultate Popisa stanovništva koji se odnose na crnogorsku nacionalnu manjinu, a upućuju na znatan brojčani pad, visoku starosnu strukturu, najveći dio potomaka se više ne izjašnjavaju kao pripadnici naše manjine i dr.

Pripreme za Izbornu Skupštinu NZCH – planirana u 6. mjesecu 2023.

Danilo Ivezić, predsjednik NZCH, na osnovu statutarne odredbe, izvjestio je da će sazvati izbornu skupštinu NZCH u 6. mjesecu 2023. godine:

- svaka udruga treba dati četiri delegata + predsjednik udruge (ukupno pet);
- mandat izabranim članovima Skupštine NZCH traje 4 godine;
- Predsjedništvo NZCH bira Skupština NZCH, a članove Predsjedništva predlažu udruge na sljedeći način: Zagreb: 3 člana; Rijeka: 2 člana; Split: 2 člana; Umag: 1 člana; Pula: 1 člana, a Peroj: 1 člana (ako se odluče za to);
- Predsjednika NZCH bira Skupština NZCH;
- Na prijedlog Predsjednika NZCH, Skupština imenuje Tajnika NZCH, koji propisane poslove obavlja profesionalno;
- Predsjedništvo NZCH bira dva potpredsjednika (do sada su to bili iz udruge Split i Umag), a udruge trebaju dati prijedloge za navedene funkcije
- Potrebno je razriješiti stanje u udrugama Belog Manastira i Zajednice Istarske županije (da li nastavljaju sa radom, članstvo u NZCH i dr.)

PREDSJEDNIČKI IZBORI U CRNOJ GORI 2023.

Tekst: Maša Savićević

U Crnoj Gori su održani predsjednički izbori 2023. godine koji su izazvali veliku pažnju i interesovanje javnosti. Prema podacima Državne izborne komisije, na izbore je izašlo 63% birača, što predstavlja povećanje izlaznosti u odnosu na prethodne izbore.

Ukupan broj registrovanih birača u Crnoj Gori je 540.000, a na izbore je izašlo 342.000 građana. Kampanja je protekla uz intenzivne aktivnosti kandidata i njihovih stranaka, a na dan izbora birači su izašli u velikom broju da iskoriste svoje pravo glasa.

Prema konačnim rezultatima, novoizabrani predsjednik i jedan od lidera Pokreta Evropa sad (PES) Jakov Milatović je osvojio 52% glasova, dok je predsjednički kandidat Demokratske partije socijalista Milo Đukanović osvojio 48% glasova.

Novi predsjednik Crne Gore izrazio je zahvalnost građanima na podršci i obećao je da će raditi na unapređenju ekonomije, borbi protiv korupcije i jačanju regionalne stabilnosti. Međunarodna zajednica je pozdravila izborne rezultate i nadala se da će nova vlast u Crnoj Gori biti posvećena reformama, borbi protiv korupcije i poboljšanju odnosa sa susjednim zemljama.

Predsjednički izbori u Crnoj Gori 2023. godine su poka-

zali da je demokratija živa i da birači imaju moć da utiču na političku scenu. Ostaje da se vidi kako će nova vlast ispuniti očekivanja građana i međunarodne zajednice. Ovi izbori su bili važni ne samo za Crnu Goru, već i za cijelu regiju, jer su pokazali da je moguće održati fer i slobodne izbore u državama sa složenom političkom situacijom.

Uprkos tome što su izbori prošli mirno, ostaje pitanje da li su svi građani imali jednake uslove da iskoriste svoje pravo glasa. Iako su izbori prošli bez incidenata, mnogi su se žalili na medijsku neravnotežu i na nepravilnosti u biračkim mjestima. Stoga je važno nastaviti raditi na jačanju demokratije i vladavine prava u Crnoj Gori, kako bi se osiguralo da svaki glas ima jednak uticaj na političku scenu. Transparentnost i otvorenost procesa su ključni za izgradnju povjerenja u političke institucije i jačanje demokratskog društva.

U zaključku, predsjednički izbori u Crnoj Gori 2023. godine su završeni, a nova vlast je dobila mandat da preuzme odgovornost za budućnost zemlje. Izbori su bili test demokratskog sistema u Crnoj Gori, a uspjeh ovih izbora će se mjeriti ne samo po izbornim rezultatima, već i po načinu na koji će nova vlast voditi zemlju u narednim godinama.

IZBORI ZA VIJEĆA I PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA

Odlukom Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora za članove vijeća nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i Odlukom Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora za predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave od 30. ožujka 2023. raspisani su izbori članova vijeća nacionalnih manjina i izbori predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Izbori su održani u nedjelju, 7. svibnja 2023.

Odluke Vlade stupile su na snagu 3. travnja, a objavljene su u "Narodnim novinama" i na mrežnoj stranici Državnog izbornog povjerenstva RH (www.izbori.hr). Na mrežnoj stranici Državnog izbornog povjerenstva objavljuju se i sve obvezatne upute, obrasci i obavijesti vezani za izbore vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Sve obavijesti i informacije vezane uz provođenje izbora članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina mogu se dobiti i u nadležnim županijskim izbornim povjerenstvima, Izbornom povjerenstvu Grada Zagreba, gradskim i općinskim izbornim povjerenstvima. Podaci o nadležnim izbornim povjerenstvima (sjedište, kontakt telefon, e-mail adresa) dostupni su na mrežnoj stranici Državnog izbornog povjerenstva.

Vlada Republike Hrvatske je za članove vijeća nacionalnih manjina raspisala ukupno 451 izbora i to 61 u županijama i Gradu Zagrebu, 151 u gradovima i 239 u općinama, a za predstavnike nacionalnih manjina ukupno 141 izbora, od čega 96 u županijama i u Gradu Zagrebu, 44 u gradovima i 1 u općini.

Članovi vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina biraju se neposredno tajnim glasovanjem na razdoblje od četiri godine, a na postupak izbora i druga pitanja u svezi s njihovim izborom primjenjuju se odredbe Zakona o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina ("Narodne novine", broj 25/19).

Prijedlozi lista kandidata za članove vijeća nacionalnih

manjina i kandidatura za predstavnike nacionalnih manjina moraju prispjeti nadležnom izbornom povjerenstvu najkasnije u roku 12 dana od dana stupanja na snagu odluka o raspisivanju izbora.

Na izborima mogu glasovati jedino birači koji su u izvotku iz popisa birača za određeno biračko mjesto upisani kao pripadnici nacionalne manjine za koju se izbori provode.

Kao podatak o pripadnosti nacionalnoj manjini mjerdavan je jedino podatak koji je upisan u Registru birača.

Kako bi kandidatura na izborima bila pravovaljana svi predloženi kandidati, kao i birači koji predlažu listu kandidata odnosno kandidaturu, moraju biti upisani u Registru birača kao pripadnici nacionalne manjine za koju se izbori provode.

Svaki građanin ima pravo pregledati svoj upis u Registru birača, tražiti njegovu dopunu ili ispravak tijekom cijele godine, a u vrijeme raspisanih izbora najkasnije 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa i uprave <https://mpu.gov.hr> dostupna je Obavijest biračima o izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojoj je sadržana uputa o mogućnostima, vremenu, načinu pregleda, dopune i ispravka podataka upisanih u Registru birača.

102. SJEDNICA SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE

GODIŠNJE IZVJEŠĆE ZA 2022. I RASPODJELA SREDSTAVA ZA PROGRAME 2023.

Savjet za nacionalne manjine na 102. sjednici, posljednjoj u ovom mandatu i održanoj 13. travnja, usvojio je izvješće za 2022. i donio je Olduku o rasporedu sredstava koja se u državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2023. godini.

Za programe udruga i ustanova nacionalnih manjina prijavljene na Javni poziv za predlaganje programa za ostvarivanje kulturne autonomije iz područja informiranja i izdavaštva, kulturnog amaterizma i manifestacija,

programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma i ugovora te programa kojima se stvaraju pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije nacionalnih manjina, a koji će se sufinancirati sredstvima Državnog proračuna Republike Hrvatske u 2023. godini, rasporedit će se financijska sredstva u iznosu od 8.030.292 EUR.

Sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2023. godinu i projekcija za 2024. i 2025. godinu ("Narodne novine", broj 145/22) u ukupnom iznosu od 8.030.292 EUR raspoređuju se za sljedeće namjene:

1. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zagreb – ukupno	115.200
1.0. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zagreb – bez članica	59.700
<i>Informiranje</i>	
– Crnogorski glasnik – brojeva: 6, A4, 48 – 62 str., naklada: 600	23.800
– Ljetopis crnogorski – brojeva: 1, 21 x 27 cm, 140 str., naklada: 300	5.300
<i>Izdavaštvo</i>	
– Branko Banjević – Glasovi (urednik Marko Špadijer), 13 x 21 cm, 500 str., naklada: 350	4.000
– Diplomacija za nezavisnost (Ana Radović Kapor), 15 x 21 cm, 317 str., naklada: 350	4.000
– Integralni pluralizam (Ivo Družić), 15 x 21 cm, 400 str., naklada: 350	4.000
– Osvrti Branka Banjevića (urednik Marko Špadijer), 13 x 21 cm, 320 str., naklada: 350	4.000
<i>Kulturne manifestacije</i>	
– Izložba Dimitrija Popovića – Galerija Kristofor Stanković, Zagreb	4.640
– Hommage Njegošu – Zagreb	6.640
– Voskresenja ne biva bez smrti – Crnogorski dom, Zagreb	3.320
1.1. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore »Bujština« – Umag, Umag	7.500

<i>Kulturni amaterizam</i>	
– Dramska sekcija	1.300
<i>Kulturne manifestacije</i>	
– Crnogorski šednik – Dvorana Zajednica Talijana, Umag	2.600
– Crnogorsko veče – Kolom kolo naokolo – Trg slobode i Multimedijalni centar POU Umag	2.600
– Književne večeri i izložbe – Gradska knjižnica Umag i Multimedijalni centar POU Umag	1.000
1.2. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore »Montenegro« – Zagreb, Zagreb	23.500
<i>Kulturni amaterizam</i>	
– Pjevački zbor »Montenegro«	11.400
<i>Kulturne manifestacije</i>	
– Crnogorsko veče u Zagrebu – Zagrebačko kazalište lutaka, Zagreb	2.600
– Dokumentarni film u Crnogorskom domu – Crnogorski dom, Zagreb	1.300
– Izložbena djelatnost – Crnogorski dom, Zagreb	3.200
– Lučindanski susreti u Zagrebu – Dvorana »SKUC«, Zagreb	5.000
1.3. Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka, Rijeka	14.300
<i>Informiranje</i>	
– Internetska stranica udruge	1.500
<i>Kulturni amaterizam</i>	
– Zbor »Montenegri«	7.570
<i>Kulturne manifestacije</i>	
– Petrovdanski sabor i likovne izložbe – Lokve, Gorski kotar	5.230
1.4. Zajednica Crnogoraca – Split, Split	10.200
<i>Kulturni amaterizam</i>	
– Zbor ZCS-a »Crnogorske zore«	6.640
<i>Kulturne manifestacije</i>	
– Crnogorsko veče – Split	3.560

PINELIĆI U GALERIJU NZC RIJEKA

Tekst: Nikola Lučić; Fotografije: Želimir Novaković

U srijedu 01.03.2023. godine u galeriji Montenegrina otvorena je izložba umjetničke keramike društva za likovno stvaralaštvo "Pinelić" iz Kostrene.

Nakon pozdrava i dobrodošlice predsjednika NZC Rijeka, Želimira Novakovića o izloženim eksponatima govorila je predsjednica udruge gospođa Maja Brozičević i član predsjedništva NZC Rijeka Nikola Lučić.

Prije otvaranja izložbe zbor NZC Rijeka "Montenegri" izveo je dvije pjesme "Vrbniče nad morem" i "Od Sušaka pa do lipe Boke".

Tom prigodom je podjelom crvenih ruža ženama i djevojkama obilježen osmi mart Dan žena uz zakusku

i kolače koje su radile pripadnice udruge "Pinelić".

Otvaranju izložbe prisustvovalo je oko 50 posjetitelja, autori izložbe i pripadnici zbora "Montenegri".

VASKRS-USKRS U CRNOGORSKOM DOMU U RIJECI

Tekst: Nikola Lučić; Fotografije: Luka Bešlić

Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka sa gradskim i županijskim vijećem crnogorske nacionalne manjine, upriličila je obilježavanje Vaskrsa - Uskrsa za Crnogorce i prijatelje Crne Gore.

Susret je upriličen 12.04.2023. godine u prostorijama NZC Rijeka.

Nakon što su prisutne pozdravili sa "Hristos Vaskrese" i "Hristo usksnu", svečanost je otpočela nastupom pjevačkog zbora "Montenegri".

Zbor je izveo četiri pjesme iz svog najnovijeg repertoara, a nastup je bio popraćen stručnom voditeljicom maestrom Ljubov Judčenko Košmerl.

Nakon nastupa zbora, slijedila je svečana tradicionalna večera od različitih specijaliteta poput šunke, sira, francuske salate, farbanih jaja i raznih vrsta kolača. Svi su mogli uživati uz odličan izbor pića poput vina, piva i sokova. Atmosfera je bila opuštena i prijateljska, a nakon bogate večere krenula je spontana pjesma i veselje.

ZAJEDNICA CRNOGORACA SPLIT: ODRŽANA IZBORNA SKUPŠTINA

Prilog uredila: Maša Savićević

U prostorijama Vukovarska 59 u Splitu, 25. ožujka 2023. godine, održana je izborna Skupština Zajednice Crnogoraca-Split. Sjednicu je sazvao i vodio predsjednik Skupštine, Slobodan Mračević.

Nakon razrješenja dosadašnjih radnih tijela upravljanja, izabrana su nova radna tijela Skupštine. Prisutne je detaljno izvjestila o radu Zajednice od 2019. do 2023. godine i podnijela financijski izvještaj za isto razdoblje predsjednica dipl. ing. kemije Dušica Mijušković-Malada.

Nakon glasanja, jednoglasno je izabrana nova predsjednica Zajednice Crnogoraca-Split, Milica Radojičić-Mikulić. Radojičić-Mikulić rođena je 12. kolovoza 1984. godine u Nikšiću.

Osnovnu školu i gimnaziju završila je u Nikšiću, a nakon

toga diplomirala je na Fakultetu za turizam Univerziteta Mediteran u Podgorici 2008. godine.

Također, završila je IFAM business school u Parizu 2008. godine te postdiplomski specijalistički studij menadžmenta u turizmu 2016. godine. Posjeduje tečno znanje engleskog jezika (pisanje, čitanje i govor) i dobro poznavanje francuskog jezika, a također posjeduje ECDL diplomu.

Nakon diplomiranja, Radojičić-Mikulić radila je u hotelima crnogorskog primorja, turističkoj organizaciji Nikšić i Općini Nikšić. Sudjelovala je u pisanju projekata kao član projektnog tima za razvoj i poduzetništvo u Sekretarijatu za financije razvoj i poduzetništvo. Učlanila se u Zajednicu Crnogoraca-Split 2019. godine, a od tada aktivno sudjeluje u radu zajednice, pomažući kod pisanja projekata i preuzimajući ulogu voditeljice na manifestacijama u Splitu.

HUMANITARNA PREDSTAVA ZC SPLIT

Prilog uredila: Maša Savićević

Član Zajednice Crnogoraca Split, Slobodan Mračević, oduševio je publiku svojom amaterskom monodramom "Prva bračna noć".

Predstava je izvedena pred humanitarnom publikom u Gradskom kazalištu mladih, s ciljem prikupljanja sredstava za udrugu "CVIT" koja se bavi pomoći djeci Ukrajine u Splitu.

Scenarij za predstavu napisao je Miodrag Karadžić, a režiju je radio Milan Karadžić, prema izvedbi Milutina Mime Karadžića. Predstava je bila dobro posjećena, a Mračevićev osobni prilog u visini od 600,00 eura, zajedno sa svim prihodom od ulaznica, doniran je udruzi "CVIT".

Slobodan Mračević, inače poznat kao predsjednik Skupštine Zajednice Crnogoraca Split, svojom izvedbom oduševio je publiku i pokazao svoju višestranost i talenat u glumi. Zajednica Crnogoraca Split ponosna je na svog člana i podržava njegov humanitarni rad, ističući važnost pomoći najpotrebitijima i solidarnosti među ljudima.

Monodrama "Prva bračna noć" pokazala je da kroz umjetnost možemo pružiti ruku pomoći onima koji su u potrebi, a istovremeno uživati u vrhunskoj izvedbi.

Slobodan Mračević je svojom predstavom oduševio publiku i pokazao da je humanitarni rad i solidarnost nešto što nas sve povezuje i nadahnjuje.

OTKRIVENO SPOMEN-OBILJEŽJE ZVICERIMA

U znak šecanja na porodicu borca Za pravo, čast i slobodu Crne Gore Petra Zvicera, stradale od srpske žandarmerije tokom "Bijelog terora", u selu Rokoči, u Cucama, 23. 4. 2023., otkriveno je spomen-obilježje.

Spomen-obilježje porodici Zvicer otkrili su gradonačelnik Prijestonice Cetinje Nikola Đurašković i potpredsjednik Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore Stevan Radunović. Osvještao ga je poglavar Crnogorske pravoslavne crkve Mihailo. Događaju je prisustvovao veliki broj građana.

Gradonačelnik Prijestonice Cetinje **Nikola Đurašković** kazao je da se "na stogodišnjicu krvavog pira srbijanskih žandarma nad nedužnom decom zelenaša i heroja Petra Zvicera i odmazdom porodičnim lomačem u Rokočima, ne obilježava samo ovaj tragičan datum sjećanja crnogorske istorije već i datum na nevine stradale bijeloga terora, nezapamćeni primjer bezumnog nacionalizma, osvete i zvjerskih zločina nad crnogorskim komitima i patriotama čiji organizatori, izvršiooci, podstrekači i saučesnici nikada nisu krivično odgovarali."

"Svaka žrtva zaslužuje pravdu i svaki narod pravo na sjećanje i kulturu poštovanja onih koji su se žrtvovali za njegovu slobodu i identitet, kako mu se istorija ne

bi ponavljala, ni kao tragedija, ni kao farsa", rekao je Đurašković.

On je rekao da "Cetinje kao crnogorska prijestonica i Grad Heroj, zajedno sa pokretačima inicijative, građanima i patriotama, snažeći vjekovnu tradiciju crnogorskog slobodarstva i svijetlih tekovina antifašizma koje su naše trajno opredjeljenje i vrijednosni sistem, iz pijeteta prema čistoj i nevinoj žrtvi crnogorske najači i mučeništvu Petrove babe, majke, žene, sestre i brata – ovim činom odaju duboko poštovanje porodici Zvicer i podižu spomen-obilježje kao simbol za pamćenje, ponos i nauk budućim generacijama utemeljen na kulturi sjećanja i istini o borcima za Pravo, Čast i Slobodu Crne Gore, koja je sustavno decenijama bila marginalizirana."

Prema njegovim riječima istorija nam je pokazala da se Crnogorci znatno bolje odupiru fizičkom nasilništvu nego povijesnom revizionizmu, ideološkim i propagandnim manipulacijama.

Zato je, poručuje, naša dužnost i moralna obveza, ali prije svega dug prema nevinim žrtvama ovog svirepog zločina, da osvjetlimo i ovu tragičnu epizodu naše povijesti ukazujući na nužnost kolektivnog pamćenja koje će nas opominjati da nikad ne zaboravimo kako nam se ništa slično, nikad više ne bi ponovilo.

ŠEDNIK ČETVRTKOM: MART I APRIL

ANDRO MARTINOVIĆ:

OTPOR JE MORAO DA BUDE VEĆI

Vlada Crne Gore je svojim postupcima i lošim namjerama organizirala trajanje Temelnog ugovora sklopljenog sa Srpskom pravoslavnom crkvom jer će, ukoliko to ne učini Ustavni sud, neka druga institucija morati da preispita taj dokument čiji je sadržaj problematičan, smatra reditelj i bivši direktor Crnogorske kinoteke **Andro Martinović**.

On je juče, u okviru programskog serijala Matice crnogorske "Šednik četvrtkom", podsjetio da je potpisivanjem Temelnog ugovora Vlada pokazala da su joj namjere bile loše.

"Oni su takvim postupanjem ograničili trajanje Temelnog ugovora, jer će neka institucija taj ugovor morati da preispita", navodi on i ističe kako je krajnja namjera Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori dovođenje u pitanje samosvijesti Crnogoraca.

"Njene namjere su da ospori jedan od stubova crnogorskog identiteta, a to je postojanje i trajanje Crnogorske pravoslavne crkve. Nije dobro da služimo bilo kome i

moramo se izboriti za to da sami odlučujemo o svojoj sudbini. Svi crnogorski vladari, uključujući i Petroviće, su toga bili svjesni i upravo zato je crnogorska crkva postojala i imala svoju autokefalnost", naveo je Martinović.

U tom kontekstu ističe i pokušaj asimilacije Crnogoraca koji traje već duže vrijeme, ali i naglašava kako to nije naš osnovni problem.

"Oni (SPC) se bore za više od preuzimanja sakralnog nasljeđa. Oni su glavni protivnici moderniteta i svega onoga što taj modernitet nosi sa sobom. Njima crkva zapravo služi za nešto drugo. Crkva treba da ostane uz vjerujuće ljude i sa tim niko nema ni problem ni spor. Problem nastaje kad to postane politički instrument", navodi on.

Martinović je ipak optimističan i vjeruje da će sve doći do grla mladim generacijama koje će, kako je rekao, to u jednom trenutku odbaciti.

Smatra i kako je građanski otpor nakon 30. avgusta 2020. godine morao da bude veći, ali i objašnjava kako nama taj vid pobune ne ide od ruke.

"Jer se očigledno još nijesmo dovoljno kvalifikovali da nezadovoljstvo artikulišemo na pravi način. Otpor je morao da bude veći, prije svega u samim institucijama. Neko je morao da kaže da stvari ne funkcionišu i da se mora vidjeti šta i kako dalje", navodi Martinović.

Ističe kako je i Crna Gora, s brojem ljudi i resursima kojima raspolaže, morala da učini mnogo više.

"Morala je postati bolje i pravednije društvo. Morali smo da povratimo ideju o onom što je naš zajednički interes i zajedničko dobro. Nama je 30. avgust samo pokazao da su naši problemi dublji, da su mentalitet-ski i da se ne mogu vezivati samo za jednu partiju ili politiku. Ovo društvo nije prošlo kroz proces tranzicije kroz koji je moralo da prođe. Mi smo krajnje neozbiljnoj skupini ljudi dozvolili da jedno govore, a drugo rade. Imamo potpuno odsustvo legitimiteta i potonuli smo u bezvlašće. Stvari uvijek mogu da izgledaju još gore i to je poruka koju smo dobili nakon 30. avgusta", navodi Martinović.

Govoreći o partijama koje su se trenutno pozicionirale kao centar, Martinović naglašava kako je njihov korijen i nastanak jasan, ali dodaje i da svakome treba dati šansu da se promijeni.

"Vidjećemo da li će se to i desiti. Nekako vjerujem da će se naći ljudi koji će razumjeti da stvari ne mogu tako da traju i da su zaista u pitanju vrijednosti koje nam svima daju bolji okvir za razvoj. Važna nam je plata od hiljadu eura, ali su nam važne i neke druge stvari. Moramo razmišljati dugoročno i kakvo je to društvo u kome želimo da živimo", naglašava Martinović.

Dodaje da je Crna Gora postala nepredvidiva zajednica i za one koji je vode, ali i za međunarodne aktere.

Kada je riječ o otkazu koji je dobio nakon gotovo 15 godina rada u Crnogorskoj kinoteci, Martinović naglašava kako pravi razlozi za to leže u tome što je, kako kaže, bio nezgodan svjedok diletantizma u postupanju aktuelnog direktora te ustanove **Gorana Bjelanovića**.

"Želio je da skloni svjedoke svog bezakonja i da se drugi ljudi u Kinoteci uplaše i povuku. Pronašao je saveznike u ljudima koje je on zaposlio. Riječ je o osobi koja nema znanja o filmskoj umjetnosti, ali ni administrativnih znanja koja se podrazumijevaju kad ste na čelu neke institucije. Takva osoba se, da se zapošljavala putem konkursa, ne bi mogla ni zaposliti", kazao je Martinović.

Martinović objašnjava kako je Crnoj Gori potrebno razmišljanje o tome šta želi da uradi s ovim društvom i kako je kultura, koja je danas na marginama, jako važna.

"Jer upravo kultura stvara tu nacionalnu koheziju koja

nam je bitna, ali morate imati i ljude koji su sposobni to da iznesu", zaključio je Martinović.

SLOBODAN BACKOVIĆ:

LOŠE OBRAZOVANJE PRIJETI CRNOJ GORI

Univerzitetско obrazovanje u Crnoj Gori u ogromnoj je krizi i postavljeno je tako da ne stvara misleće ljude već poslušnike, upozorava nekadašnji ministar prosvjete, dekan Prirodno-matematičkog fakulteta i ambasador naše zemlje u Moskvi Slobodan Backović.

On je u okviru serijala Matice crnogorske "Šednik četvrtkom" ocijenio kako je Univerzitet Crne Gore odigrao značajnu ulogu u razvoju crnogorskog društva i od malog univerziteta postao razvijena ustanova, ali i kako je sada upitno zadovoljava li uslove vremena.

– Jedna od boljki našeg Univerziteta je ta što jako mali broj nastavnog kadra boravi i stiče praksu na univerzitetima u inostranstvu. Univerzitetu Crne Gore nedostaju adekvatni uslovi rada sa studentima. Način rada sa studentima se nije promijenio i to je loše. Taj način rada se mora mijenjati ako želimo da bude bolje – navodi Backović.

Dodaje i kako Crna Gora još nije formirala Rektorsku konferenciju koja se, kako je rekao, obećava još od 2005. godine, niti obezbijedila kvalitet visokog obrazovanja i sistem praćenja i kontrole tog kvaliteta.

– Broj asistenata na fakultetima je toliko mali da potpuno obesmišljava bolonjski proces. To je loše po Univerzitet i prijeti kvalitetu obrazovanja. Problem Univerziteta je i taj što postoji jak uticaj finansijera za rad, a što dalje dovodi u pitanje i autonomiju samog Univerziteta – kaže Backović.

Napominje, takođe, kako je jedna od odredbi Bolonjske deklaracije, koja podrazumijeva da univerzitet treba da

bude integrisan, kod nas potpuno pogrešno shvaćena.

– Mi smo to *integrisan* shvatili kao centralizovan pa sad imate slučaj da se rektori ne biraju većinom glasova, nego da to radi Upravni odbor UCG – navodi on.

Dodaje i kako je većina ljudi sa Univerziteta dio izvršne i zakonodavne vlasti i kako upravo tu leži odgovor na pitanje zašto u Crnoj Gori uporno izostaje reakcija studenata na loše društvene pojave.

– Mi ne stvaramo ljude koji misle, mi stvaramo poslušnike – ističe Baletić.

Upozorava da loše obrazovanje prijete Crnoj Gori i da je neophodno mijenjati način rada sa djecom.

– Mi djecu tjeramo da uče napamet i da to što su naučili ponavljaju kao papagaji. Ukoliko djeci ne obezbijedimo cjelodnevni boravak u školi, što radi cijeli razvijeni svijet, onda ne možemo ni očekivati da ćemo imati bolje obrazovanje. Samo Podgorici nedostaje 11 škola, a nemamo ni drugu gimnaziju. Niko se nije sjetio da treba mijenjati način rada sa djecom. Ni u jednoj evropskoj zemlji, osim u Crnoj Gori, djeci se ne kupuju udžbenici već se oni iznajmljuju u školi. Ali to kod nas ne može, jer mi svako malo mijenjamo obrazovni program. To su sve naši obrazovni reformatori napravili. Niko drugi to nije uradio – navodi Baletić.

Govoreći o vjerskim školama, Baletić ističe kako njihovo osnivanje nije problem, već to što se finansiraju iz budžetskih sredstava što je, kaže, protivustavno i protivzakonito u svakoj ustavno sekularnoj državi.

– Protiv sam toga da se vjerske škole u sekularnim državama formiraju iz budžeta. Sekularna država ne može da finansira nijednu vjeru i vjersku školu iz državnog budžeta – navodi on.

Baletić u tom kontekstu napominje i da Crna Gora još nije postala teokratska država, ali upozorava i da takve tendencije postoje.

– To je počelo onog trenutka kada je srpska crkva izabrala pola Vlade. Kada je crkva ono što je privatnost i vjera počela da prenosi na javni prostor, krenulo je da se klerikalizuje društvo. Namjera SPC je da stvari vrati na 1918. godinu i susjednoj državi obezbijedi izlaz na more preko Crne Gore – smatra Baletić.

Navodi i kako bi pred Ustavnim sudom trebalo pokrenuti pitanje ustavnosti Temelnog ugovora, ali i novog Zakona o crkvama i vjerskim zajednicama čija su, kako je rekao, najmanje tri člana sporna.

– Crna Gora mora pod hitno da izmijeni Zakon i Temeljni ugovor, da uvede porez crkvi i pokrene sudski

spor na osnovu koga bi se utvrdilo na koji je način SPC stekla imovinu u Crnoj Gori – smatra Baletić.

Za njega je, kako je rekao, nevjerovatno i to što crnogorsko Ministarstvo kulture za sve ovo vrijeme nije oformilo sektor zadužen za kontrolu sadržaja na internet enciklopediji "Vikipedija" koji se odnosi na Crnu Goru.

– Kad na Vikipediji otvorite bilo koju temu koja se tiče Crne Gore, nigdje nema Crne Gore. Nevjerovatno je da Ministarstvo kulture nema neki odjel za Vikipediju kako bi se kontrolisao i ubacivao istinit sadržaj – rekao je Baletić.

Kada je riječ o medijskoj sceni, on upozorava kako su ljudi u Crnoj Gori izloženi medijskom pritisku koji "prihvataju zdravo za gotovo ne misleći o tome šta će biti sutra".

Ocijenio je i da će predstojeći predsjednički izbori u nedjelju biti test za naredne parlamentarne.

BRANKO BALETIĆ:

CRNA GORA IZ PROBLEMA MOŽE IZAĆI SAMO DIJALOGOM

Crna Gora ulazi u period nestabilnosti u kome liči na slijepog čovjeka koga su svi ostavili samog i zaboravlja da je nešto slično već proživjela 1918. godine.

Gostujući na tribini Matice crnogorske Šednik četvrtkom, reditelj Branko Baletić je kazao kako jednom od najvećih grešaka dugogodišnje vladavine DPS-a smatra potcjenjivanje uticaja SPC-a i guranje tog problema pod tepih.

– Ako ijedan narod treba da razumije koliko je teško dobiti državu i koliko ju je lako izgubiti onda smo to mi, ali izgleda da mi lako zaboravljamo – kazao je Baletić i u tom kontekstu dodaje kako "djelovanje SPC treba zabraniti dok se ne registruje u Crnoj Gori".

– Jedna od najvećih grešaka DPS-a je bila potcjenjivanje te crkve, a bilo je ljudi koji su upozoravali na opasnost. Kada se jednom otkrije ko je sve crnogorske crkve, manastire i zemljišta prebacivao na SPC, vidjećete da je to sve radila država i njeni činovnici. Mi smo obavili sve te poslove – rekao je Baletić.

On zato upozorava da poruke SPC da je Crna Gora "mala Ukrajina" i da će doći do "ukrajinizacije Crne Gore" treba ozbiljno shvatati.

– Ja mislim da su oni pronašli slabe tačke i naše i međunarodne zajednice i da će ići do kraja – naveo je on. Smatra i kako nije dovoljno urađeno na obnovi autokefalnosti Crnogorske pravoslavne crkve.

Smatra, takođe, da crnogorski nacionalizam u nekom blažem obliku postoji i da je nastao kao odgovor na velikosrpski. Poručuje i da do pomirenja mora doći ali, kako kaže, na bazi istine a ne konsenzusa političara: Iz ovoga se može izaći samo dijalogom.

Kada je riječ o novoizabranom predsjedniku države Jakovu Milatoviću, Baletić je ocijenio kako problem s njegovom inauguracijom dovoljno govori o svakom odsusutvu institucija ove države.

– Ljudima treba dati šansu. Sjetimo se da je i dugogodišnji predsjednik države vodio drugačiju politiku na početku – kaže Baletić. Naveo je i kako lideri pokreta Evropa sad nisu ideološki, već interesni protivnici Crne Gore.

– I ovolika okrenutost ka Evropi sad pokazuje jednu stvar, a to je interes. Razočarenje i nedostatak građanske svijesti su nas doveli u tu situaciju – istakao je Baletić.

Poručuje i kako je podjela na državotvorne partije i one koje to nisu pogrešna i kako nas to ne vodi nigdje, te kako od predstojećih parlamentarnih izbora ne očekuje ništa. Projekat Otvoreni Balkan okarakterisao je kao "drzak test" i Crnoj Gori potpuno nepotreban. Iza njega se krije "plan međunarodne zajednice o stvaranju tri velike države na Zapadnom Balkanu".

– To je i izgovor Srbije koja zna da neće ući u Evropsku uniju, jer joj samo 30 odsto građana podržava Evropsku uniju – kazao je Baletić.

Govoreći o jugoslovenskoj kinematografiji, Baletić je

ispričao kako je SFRJ imala sreću, jer je Tito bio "veliki ljubitelj filma".

– On je razumio šta to znači i dnevno je gledao po dva filma – rekao je Baletić. Ispričao je i kako Crna Gora nikada nije imala šansu da se u kinematografskom smislu razvija, jer za to nije imala institucije i zbog čega su njeni najbolji stvaraoci bili primorani da stvaraju negdje drugo.

– Napravili smo pomak prije nekih desetak godina i opet je sve stalo. Dobra djeca opet idu negdje drugo. Nema volje, nema energije i nema plana o kulturi i kinematografiji – kaže Baletić. Na pitanje šta bi prvo uradio kada bi bio u poziciji da kreira javne politike, Baletić je odgovorio kako bi se toga odrekao.

– Ja vjerujem u systemska rješenja, a ta naša potreba da nas neko vodi nas je i dovela tu gdje smo sad. Ministar kulture Crne Gore funkcioniše od sebe do Vlade i od Vlade do sebe, a ne od sebe do svih nas i od svih nas do sebe. Da je Milo Đukanović bio ministar kulture bio bi to njegov najteži mandat u karijeri. Ministar kulture mora da diktira promjenu odnosa prema kulturi i ne može neko ko pripada drugačijem vrijednosnom sistemu da diktira pravila u kulturi – zaključio je Baletić.

Kompletne snimke Šednika četvrtkom sa svim dosadašnjim sagovornicima možete pogledati na YouTube kanalu Matice crnogorske, na sajtu Matice crnogorske www.maticacrnogorska.me i Facebook profilu.

GRAFIČKE MAPE DIMITRIJA POPOVIĆA

U Galeriji Kristofora Stankovića u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu otvorena je 25. 4. 2023. izložba grafičkih mapa Dimitrija Popovića "ČUDOTVORAC CETINJSKI" i "KRALJ" u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

Brojni uzvanici i gosti, unatoč vremenskim neprilikama, prisustvovali su otvaranju izložbe grafika Dimitrija Popovića u lijepom zdanju Starogradske vijećnice u galeriji Kristofora Stankovića u ulici Ćirila i Metoda 5 u Zagrebu.

Želio sam u ovim kompozicijama na likovno simboličan način izraziti ono što je Petra I. Petrovića Njegoša i Nikolu I. Petrovića Njegoša odredilo kao mudre, hrabre

i na svoj način tragične ličnosti- Dimitrije Popović.

U suradnji s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske i Skaner studiom ovim grafičkim mapama obilježene su godišnjice smrti velikih ličnosti crnogorske države i njene povijesti: 190-ta godišnjica smrti duhovnog svjetovnog vladara, Petra I. Petrovića Njegoša i 100-ta godišnjica smrti posljednjeg crnogorskog suverena, Nikole I. Petrovića Njegoša.

Svaka mapa sadrži deset grafičkih listova u tehnici litografije i sitotiska u izdanju od 100 limitiranih i numeriranih primjeraka. Izdavači su Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Skaner studio iz Zagreba.

Otvorenje izložbe moderirala je Tamara Džebić Šaljan, a na cetinjskoj štihu na početku večeri dao je Momčilo Otašević s pjesmom IMA JEDNO MJESTO:

Ima jedno mjesto
 đe i sad mirišu lipe,
 znam da znate, korake mi prate.
 Kad god sam zaveslao,
 u velikim cipelama,
 poznatim putem...
 ćutao sam ja,
 a ćutale su i lipe.
 Taman pomislim slovo da izustim,
 a one svojim granama pssst, da ćutim.
 Evo, sad ne čuju ni glas od mene,
 nisam tu, daleko sam i od sebe...
 hodam drugim mjestom po kući
 i držim male prste
 što uče da naprave, prve korake čvrste.
 Pričam, iako još ništa ne znaju o tome,
 kuda su šetali moji prsti
 kako su oni postali čvrsti.
 Znam ja, baš skoro svaki kamen

i ko je upalio taj veliki plamen,
 da sve imam u oku i među zubima
 volim to drugačije u mojim ljudima...
 Dok ležim, provlačim prste
 kroz kosu
 svake lipe u redu...
 Opet sam školarac na nekom novom letu,
 ali sad me žuljaju one velike cipele
 u novim gazim lako, ali kako
 da zaboravim one prve korake baš tako...
 Prva "putovanja", od kuće do pjace,
 između lipa u redu,
 i kad sam prvu uzeo kredu,
 još se smijem sa one stare fotografije,
 bez zuba ka' kum kad se napije...
 Imam zlata za cijeli život, to će biti i moj ćivot.
 Će god budu gazili koraci,
 šećanja će biti linije, vazda iste linije...
 Kad smo krali jabuke i pili vodu iz iste metalne

činije,
 iz dvorišta odmah pored škole...
 Koga sad one cure vole?
 Kad nijesam znao što je u krvi -
 pamti li neka onaj moj poljubac prvi...
 De su sad one cipele za veslanje, cetinjske kiše
 padaju i sad ludački, i ko sad o tome piše,
 Bio sam još jedan sa lebom od marmelade
 koji ispod lipe, od sunca malo 'lada krade.
 Evo me, tu sam,
 možda, na posljednjoj stranici sebe...
 noćas želim da se šetim tebe...
 Mislim da na svijetu
 ne postoje takva mjesta, ili bar nisu česta...
 Odlasci na dan, mjesec ili cijele godine
 ne mogu to nikako da promjene...
 Ja sam cetinjski čudak, formirani lutak,
 u osnovi samo još jedan pravi ludak...
 koji, evo, nema gumicu da briše šecanja

...cipela, koje su vodile kretanja
 ...od kuće do pjace, od pjace do kuće,
 ...sve je to i sad jednostavno kao juče,
 ...Ti si moj omiljeni kamen, okrenem se i opet stanem,
 ...ima li na svijetu takvo mjesto?
 ...Možda ima, ali nije često!
 ...Vidim de su možda granice smisla,
 ...čija je sujeta novi komad odgrizla,
 ...čujem i glas da sam ubica mačaka
 ...a nijesam, i one su dio životnih tačaka...
 ...Ali, istrpjeću udare onih što šuščaju
 ...njima je mozak poklonjen da mučkaju,
 ...ja neću da upamtim takve stvorove...
 ...Kad je potrebno, ja imam lipe
 ...one sve rupe u meni zakrpre.
 ...Ja sam onaj isti koji sam bio,
 ...možda malo više lud nego što sam htio.
 ...Imao sam sreću da dišem taj zrak,

ko razumije - to je onaj početni znak

Ima jedno mjesto

koje će vazda ostati grad

iako ga prave selom sad.

Jer ja nemam ništa protiv takvog sela:

to je moj grad, to je moj grad, to je moj grad

Momčilo Zeković Zeko

U ime organizatora predsjednik NZCH Danilo Ivezić obraćajući se prisutnima između ostalog rekao je:

"Između getoizacije i asimilacije NZCH u okviru integrativnih procesa legitimira kulturu kao osnovno sredstvo za ostvarivanje svoga cilja. Postavili smo zadatak da te kulturne manifestacije budu kvalitetne, reprezentativne i vrijedne. I tu je točka suradnje s Dimitrijem Popovićem. Brojni projekti, brojna kulturna događanja realizirani su zajedno. Nastojali smo da ona ne bude samo događanje crnogorske zajednice već kulturno događanje Grada Zagreba i Republike Hrvatske. Ova večerašnja izložba pokazatelj je toga. Suradnja s Dimitrijem datira odavno. Rezultirala je brojnim knjigama, monografijama, slikama, plakati-ma, skulpturama, grafičkim mapama. Što smo mi to s Dimitrijem ostavili u nasljeđe onim budućim generacijama, kulturi Grada Zagreba i Republike Hrvatske,

knjige: Smrt Danila Kiša, Proces Kafkina preobražaja, Luča Njegoševne noći, Likovni zapisi u doba korone ; monografije reprezentativna monografija ART, Judita, Saloma, Kazališni plakati, Mistrijum luče mikrokozma i ne završava ovim..."

Uz zahvalu prisutnima na dolasku, NZCH u organizaciji izložbe, autor Dimitrije Popović je rekao:

"Ovakvi zajednički projekti obogaćuju kulturni život Crne Gore i Hrvatske. Ove dvije karte su dokaz toga. U ambijentu Galerije Kristofora Stankovića grafičke su mape dva različita vremena jednog kontinuiteta Sv. Petra i kralja Nikole. O mapama smo kao autori tekstova, napisali Pavle Goranović i ja, pa neću govoriti o tome. Dopustite mi da unesem malo ležeran tom u ozbiljnu temu. Postoji jedna predrasuda da su Crnogorci lijen narod. Moguće da je ta lijenost, svojstvena Mediteranu, potakla talijanskog pjesnika Cesarea Pavazu da napiše knjigu koja nosi naslov "Rad umara". Za kraj bih citirao jednog velikog pjesnika TS Eliota koji je na jednoj konferenciji u Londonu o kulturama i tradiciji europskih zemalja rekao: 'Tradicija nije nešto što se događa samo po sebi, ako vam je potrebna onda je gospodo morate steći radom'.

Stihovi Petra II. Petrovića Njegoša /Luča mikrokozma/ u interpretaciji Momčila Otaševića, bili su završni dio otvorenja izložbe:

Naše žizni proljeće je kratko,
 Znojno ljeto za njime sljeduje,
 Smutna jesen i ledena zima;
 Dan za danom vjenčaje se tokom,
 Svaki našom ponaosob mukom.
 Nema dana koji mi želimo,
 Nit blaženstva za kojim čeznemo;
 Ko će vjetar ludi zauzdati
 Ko l' pučini zabranit kipjeti
 Ko l' granicu želji naznačiti?

S točke svake pogledaj čovjeka,
 Kako hoćeš sudi o čovjeku —
 Tajna čojku čovjek je najviša!
 Tvar je Tvorca čovjek izabrana:
 Ako istok sunce sv'jetlo rađa,
 Ako biće vri u luče sjajne,
 Ako zemlja priviđenje nije,
 Duša ljudska jeste besamrtna;
 Mi smo iskra u smrtnu prašinu,

Mi smo luča tamom obuzeta.

Pavle Goranović u osvrtu u Grafičkoj mapi "Čudotvorac cetinjski" piše:

JEDINSTVENA UMJETNIČKA POSLANICA

Dimitrije Popović: Čudotvorac Cetinjski

"Ako je tačna ona misao Karla Krausa da se "na jednom pravom portretu mora prepoznati koji ga je slikar slikao", onda su Dimitrijevi portreti očigledno prepoznatljivi. Ne samo stoga što odražavaju srž čuvene poetike, već i što odaju suštinu njegove umjetničke strasti.

Likovne misli Dimitrijeve imaju posebnu izdašnost crnogorskih povijesno-književnih i drugih tema, pri čemu je u središtu zbivanja – privlačenje (meta)fizičkog. Umjetnik obično bira složene, višeslojne ličnosti, čija svojstva najčešće bivaju i oprečna. To su graničnici autorove znatiželjne linije koja, u godini velikog jubileja dopire do Petra I Petrovića, kome Crna Gora, ondašnja i današnja, duguje u duhovnom, povijesnom i stvaralačkom smislu.

I, kako nam to Dimitrije približava Petra I? Već samim nazivom grafičke mape, sugerise prvjenstvo sakralnog, a opet duboko utemeljenog u crnogorskom prostoru. Čudotvorac Cetinjski istovremeno prodorna je i smirena ličnost, obavijena mističnim oreolom. U zaposjednutoj

tišini on stoluje, tišini zemlje kamenite koja se, ako je sudeći po izvorima iz tog vremena, može preći "u dužinu za 10 časova, au širinu za 6 časova."... Ali uistinu je to sav jedan svijet.

Između kletve i blagoslova, sjedinjen s pejzažima kamenog mora i strašnim simbolima praiskona – vladari lik Petra I. Gospodari i umjetnošću. Sa ovih radova tako čitamo moguće obraćanje Svetog Petra Cetinjskog nama koji ga pokušavamo odgonetnuti i posredstvom Dimitrijevih kompozicija. Njegove poruke, simboli onoga čiji je čudesni život svjedočanstvo za nezaborav, sveltremeni su kodovi odživljenog bića patnje i mudrosti. I nikada, dok promatramo Dimitrijeve upečatljive radove, ne čujemo iste riječi, baš kao što nam se pogled Čudotvorca nikada neće ukazati jednokrako.

Pojavom ove grafičke mape, opet je Cetinje rodno mjesto vrhunske umjetnosti. Kao da nam se s najviše tačke obraća Čudotvorcu Cetinjskom, a da se to u isti mah obraća Crnogorcu svemogućem Bogu. Tu se već sljubljuju umjetnikove pasije: opet Dimitrije izučava susret crnogorskih opreka. Njegova kreacija sjedinjuje lik s pejzažom. Svetitelja i vladara, pisca povijesti i pisca stihova, potpuno različito viđenog očima putopisaca i suvremenika, naših i izvanjih.

Dimitrijevi potez ide pravo u lik, u svijest – pravo. I

prodire u prošlost i njene odjeke. Predočava nam prije svega lik čovjeka, mudrog i hrabrog, poštovanog i progonjenog. Arhimandrit i vojskovođa, zakonodavac i vizionar, duhovnik i jezikotvorac, lik istorijski poznat tek iz dvije ili tri vizuelne predstave. Surov i blag, čutljiv i rječit. Onaj koji proklinje i koji je prvi među mučenicima; pomiritelj i poliglota. Stoik i plemić. Petar, Petrović, sveti... Petar naš neznanog imena.

Sve te osobine Dimitrije oslikava vjerodostojno i impresivno. Multiplikacija poznatih likova izvodi se umješnom rukom i mišlju autora koji u svom daru objedinjuje mnoštvo filozofskih konotacija.

Dok do nas dopire snaga svetiteljevog djela, ne možemo a da se ne prisjetimo pjesme "Mitropolit" Mladena Lompara koji je u literaturi volio uzgredne sudbine poput one storije o Opatu Dolčiju, Dubrovčaninu što je jedno vrijeme bio uz Petra I.

"U zlo sjeme i zlo vrijeme

rastu sveci—

izgovori tiho

sluteći svoje mjesto u crkovnom kalendaru

suzom

kletvom

*i mušketom—
opet izgovori tiho
gledajući suncu pravo u oko
da bi vidio svjetlost kad zatvori kapke
i učini mu se da je to odgovor“*

Kao da nam i sam Dimitrije sugerise odgovor blizak oštroumnoj i mističnoj pojavi Čudotvorca Cetinjskog. Ako bi se sačinila crnogorska istorija kroz likove, moguće da bi lik Petra I bio dominantan. (Tek kad bi njegova riječ presudila, pomislili bismo.) Zaštitnički nam se ovdje javlja Čudotvorac Cetinjski, u nekom bdjenju nad Crnom Gorom, kao što nam se i Dimitrije jasni umjetnički pokret ukazuje kao obnovljena misao o zemlji.

Nije Dimitrijevo djelo samo današnja izložba, niti je samo sjutrašnje svjedočanstvo, koliko je snažan motiv za umjetnost i odgonetanje, za razvijanje historiografske metafikcije, paralelno u likovnoj umjetnosti i literaturi. Stapanje vrhunske umjetnosti i povijesti odvija se rafiniranom linijom koja vodi do neke omamljujuće svjetlosti.

I tako stvara Dimitrije, gledajući suncu pravo u oko. Zahvalni smo našem umjetniku što je na čudo nastanka i opstanka Crne Gore, oličeno u Petru I, odgovorio jedinstvenom likovnom poslanicom.

Dimitrije Popović u uvodnom tekstu u Grafičkoj mapi "Kralj" piše:

KRALJ

Neka Bog štiti i blagoslovi moju zemlju

Nikola I Petrović Njegoš

"Svako je umiranje teško. Posebno onda kada se čovjek razočaran životom oprašta od tog i takvog, jedinog života, od svojih bližnjih. Smrt kralja bez kraljevine bila je za crnogorskog suverena Nikolu i Petrovića Njegoša sigurno mučna i teška. Daleko od svoje zemlje, u egzilu, crnogorski kralj umire u Francuskoj, u Antibesu 1. III 1921. godine Sahranjen je u ruskoj crkvi Krista Spasitelja u San Remu.

Kakva je bila osobnost posljednjeg državnika slavni predaka dinastije Petrović Njegoš čiji se životni put odvijao prije dva stoljeća, XIX. u XX.? Općenit i pojednostavljen odgovor bi glasilo da je osoba crnogorskog monarha kompleksna.

Kralj Nikola je bio mudar vladar i vješt vojni strateg, moderni reformator društva, državnik koji je osigurao međunarodno priznanje Crne Gore na Berlinskom kongresu 1878. godine. Bio je također vladar opsjednut ambicijama, nerealnim državničkim aspiracijama, na-

ivnim nadanjima i vjerovanjima u demokratske principe i pravičnost velikih i moćnih država te je kao žrtva interesa drugih postao kralj bez kraljevine, tragična ličnost, žrtva nesretnog usuda.

Treba naglasiti da je kralj Nikola bio talentirani pisac. Čovjek istančanog senzibiliteta provodio je autoritativnost u vladanju Crnom Gorom, što je s obzirom na mentalitet plemenskih zajednica više bila nužnost nego despotska osobina vladareve samosvijesti. Nikola I. je, bio istinski humanist. Kralj i pjesnik, vješt sablji i peru, vjerovao je kao svaki pjesnik, humanist, u dobro kao temeljni princip ljudskog postojanja..."

"Ja, što se mene tiče -zapisao je u dnevniku na putu u Carigrad 1899. godine -vjerujem da je svijet dobar, uglavnom, a ta misao me podstiče da se veselim životu. Što nam ostaje ako ne uzmemo svijet sa njegove dobre strane? "

Upravo je ta pjesnička dimenzija davala posebnost kraljevoj ličnosti. Onaj koji je osjetio i vidio svu strahotu bojnog polja, krvava tijela i odsječene glave neprijatelja, kao ratne trofeje u pejzažu Vučjeg dola ili Fundine, onaj koji je proživio iskustvo te surove ratne stvarnosti, isti taj vladar sanjari u zvjezdanoj noći na Bosporu gdje mu se "nehotice otme oko" na dvorce misirskih princeza. Kralj zapisuje "kako je lijepo misliti spram mjesečine". Njegov pjesnički senzibilitet i široka kultura, njegov doživljaj stvarnog u kojem se bude sjećanja i rađaju misli, otkrivaju ličnost prosvijećenog svjetonazora. Kralj ratnik i pjesnik htio bi nadići ono što neukrotiva čovjekova priroda kontinuirano ponavlja u ciklusima povijesnih događanja kao kakav tragični usud svijeta.

"Koliko je -zapisao je kralj -grieha vidio ovaj Bospor, koliko je žrtava nevinih proždno, koliko srama, koliko poniženja ljudskoga i ljudskoće! Uh, kobna je ljepota tvoja, Carigrade". Pogled na dvore misirskih princeza pobuđuje mu misao o tom "čudnom kraju, o njegovim starim carevima i piramidama i Nilu, o faraonima, o Semiramidi, o Kleopatri, o Antoniju, Pompeju i Cezaru, o generalu Bonaparti, o Murat-begu..."

Kralj Nikola, taj "Car junaka" autor "Balkanske carice" ploveći pored Itake razmišlja o Uliksu i Penelopi. Zanosni se mišlju da napiše "dugi članak" o toj vjernoj ženi slavnog junaka. Pjesnik i kralj ili kralj pjesnik živio je te dvije stvarnosti, onu realističku u kojoj se suočavao s problemima opstanka i afirmacije svoje države, te onu imaginarnu kakvu je nalazio u stvarnosti literature.

Grafička mapa koju sam naslovio "Kralj" urađena je u povodu 100 godina od smrti crnogorskog vladara. Grafički listovi ove mape izražavaju lik suverena koji se

osim realističkih pojedinosti njegovog lica na simboličan način naznačuje i kroz povijesno mitsku dimenziju kraljevog vremena. Apstraktnim se znakovima i figurativnim stilizacijama na kompozicijama listova poput odbleska javljaju slike bojeva i pobjedničkih zastava, dinamičkih prizora koji se pretapaju u simboličke slike suverenovih stremljenja i reminiscencija na prošlost, na težnju izgradnje boljeg svijeta kroz napor i žrtvu. Na kraju ovog niza grafičkih listova, imaginarni se friz kao svojevrsni produžetak kraljevog portreta svodi na simboličku trokutastu formu tragičnog monumenta kojeg su stvorili istovremeno spoznaja o napretku u teškim društveno političkim uvjetima koje je kralj ostvarivao za svoju zemlju i svijest o nemoći da se odupre neminovnom porazu.

Autokrat, svjestan modernih društvenih tokova znao je da novo vrijeme s novim društvenim razvojem traži demokratska načela te da "luna i krst, dva strašna simbola" kako je pisao njegov slavni predak Petar II Petrović Njegoš, više ne smiju biti u pogubnoj opreci. Pisao je kako se "sve vjeroispovijesti uzdižu ka istom središtu". Bio je protiv netolerancije, napisavši da je "ljudska glupost neoprostivo zlo". Kraljev san o modernoj Crnoj Gori pretvorio se u tjeskobnu stvarnost života u progonstvu. Posmrtni ostaci kralja Nikole i kraljice Milene su uz najveće državne počasti preneseni 1989. godine iz San Rema na Cetinje. Kao jedan od članova odbora za prijenos posmrtnih ostataka kraljevskog para bio sam predložio filmskom redatelju tog prijenosa Milu Đukanoviću da se, dok se pogrebna povorka kreće prema Dvorskoj crkvi na Čipuru, gdje je kraljevski par našao vječno počivalište, obližnji Orlov krš ozvuči Mozartovim "Requiemom".

Na tom brdašcu nalazi se mauzolej rodonačelnika dinastije Petrović Njegoš, vladike Danila. Povijesni se krug dinastije Petrović zatvorio. Vrijeme i prostor su sjedinjeni. Predložio sam također da u času polaganja ljesova kraljevskog para u kamene sarkofage, nad Cetinjem iz dva pravca u brišućem letu prolete dva vojna borbena zrakoplova, stvarajući virtualni križ koji bi obilježio slavu i dramu kraljevog života. Prijedlog je bio prihvaćen ali se nije mogao realizirati zbog "složenih tehničkih pojedinosti".

Kralj Nikola I Petrović Njegoš našao je vječni mir na Cetinju, u srcu voljene Crne Gore. U svom je dnevniku "Put u Petrograd" 1908. godine zapisao: "Neprestano radim za tu našu jadnu zemljicu, radim s oduševljenjem i s vrućom nadom u uspjeh. Neka je sve na stranu, a interes zemlje prije svega".

IZLOŽBA MIREM ĐIMŠITA "SAN O ŽENI"

Tekst: Milanka Bulatović

Povodom Međunarodnog dana žena, 8. Marta, u Crnogorskom domu u Zagrebu, u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, na sam praznik, otvorena je izložba Mirem Đimšita - "San o ženi".

"BUDI HEROINA SVOGA ŽIVOTA, A NE ŽRTVA!"

Nora Ephron

Povodom Međunarodnog dana žena, 8. Marta, u Crnogorskom domu u Zagrebu, na sam praznik, otvorena je izložba Mirem Đimšita - "San o ženi".

Uvodno je Milanka Bulatović, predsjednica Društva, govorila o 8. Martu i dala pregled nastanka ovoga praznika kroz povijest, nastalog borbom za ljudska prava i posebno prava žena. Bila je to i jest, dugotrajna borba, koja i danas traje. Evo nas u 2023. godini, a već 78 godina imamo pravo glasa! Koje li ironije! Nove, mlade generacije nastavljaju i neće dozvoliti poništavanje već davno izbornih prava, kao i dostignutog civilizacijskog nivoa i širenja prava i sloboda.

Nakon uvoda, predstavljena je umjetnica, Mirem Đimšita.

Mirem je dugogodišnja članica našega Društva, aktivna, ne samo njoj bliskim programima, već sudjeluje, što nas posebno raduje, i u ostalim programima, nalazeći, kao i dio ostalih gostiju, zanimanje za naše aktivnosti.

Autorica ima prebogat opus tematskog stvaralaštva, a ovom izložbom sa nizom ženskih portreta, dala nam je žene u raznim situacijama i emotivnim stanjima, povezujući nazive radova, mogli smo uočiti sa kolikim umijećem, naoko stvaralačkom lakoćom, sve to prepoznajemo.

Prof. dr. sc. Antun Bauer o ovom dijelu Mireminog stvaralaštva, jezgrovito kaže:

"... Bogati opus njenih radova je posvećen liku žena. S izvanredno profinjenim osjećajem ženstvenosti stoje te žene i u svojem pokretu figure prezentiraju ženstvenost. To je još potencirano kolorom, koji u svom tonu odgovara suptilnosti žene. Tople nijanse tonova ilustriraju ženstveni sadržaj figure..."

Prisutnim ženama, a i muškarcima, podijeljeni su crveni karanfli, povijesni simbol ženske borbe i radničkog pokreta za ljudska prava i bolji život.

IZLOŽBA BRANISLAVA RADULOVIĆA U GALERIJU "MONTENEGRINA"

Tekst: Bojan Radulović

Svoje ovogodišnje proljetno raspoloženje galerija "Montenegrina" izrazila je prekrasnim pejzažima i krajolicima amaterskog slikara Branislava Radulovića. Pod nazivom "Moji krajolici", u Crnogorskom domu na adresi Trnjanska cesta 35, Zagreb, otvorena je 6. travnja 2023. izložba Branislava Radulovića.

Ovom osebujnom amaterskom slikaru to je sedma po redu samostalna izložba, te druga u Crnogorskom domu. Ako smo se u galeriji "Montenegrina" prije punih pet godina na Radulovićevoj prvoj izložbi pod nazivom "Moj svijet slikarstva" s njegovim djelima upoznali i sprijateljili, s ovom smo izložbom definitivno učvrstili i produbili to slikarsko prijateljstvo. I ovom prilikom u Crnogorskom domu svjedočili podršci i priznanju umjetnika, od strane brojnih članova društva "Montenegro", prijatelja i poštovalaca umjetnosti.

Izložba je održana u organizaciji Društva Crnogoraca i

prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, a otvorio ju je Dušan Mišković - predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Cijeli je ovaj događaj reliziran uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, a o Radulovićevim slikama govorila je slikarica Janica Šterc istaknuvši "prožetost punih i snažnih boja koje hrane dinamičnost slikarskih poteza i ideja." Šterc je članica Hrvatske udruge kreativnih amatera (HUKA), Hrvatskog društva likovnih umjetnika (HDLU) i drugih slikarskih udruženja.

Branislav Radulović rođen je 23. srpnja 1948. godine. Oduvijek je crtao, bojao i slikao te su mu još od dječje dobi govorili da bi se time trebao baviti. Ali roditeljsko nerazumijevanje umjetnosti te osobni interes za sportom, nogometom i sviranjem u rock sastavu "Faraoni" odveli su ga na kraju u svima nama dobro poznat "prosječan" obiteljski život uposlenika, sa stambenim kreditom, suprugom i dvoje djece. No 2016. godine, odlasku u mirovinu, tada već bez stalne roditeljske brige za sada

već odrasle sinove, shvatio je da nešto nedostaje. To je "nešto" bilo slikarstvo, kojemu se nakon toliko silnih godina vratio s dječjačkom zaigranošću i radoznalošću, kao da je nastavio tamo gdje je davno stao.

Koliko mu danas slikarstvo znači najbolje je opisao riječima kojima je otvorio izložbu: "Slikarstvo je moja najveća strast, ljubav, sloboda i istina".

Kada se odlaskom u mirovinu Radulović učlanio u svoje prve slikarske radionice odmah je zaprepastio svoje učitelje i vješto se uhvatio u koštac sa svim slikarskim tehnikama. Od tada do danas svoje učitelje, kolege i ostale najviše impresionira motivima krajolika, prirode, starih gradskih jezgri i građevina. Njegova prva likovna radionica bila je GUP Prečko 50+ pod vodstvom akademskog slikara Marija Slunjskoga ali se kao slikar najviše usavršio u likovnoj radionici u klasi profesora Frane Radaka na Sveučilištu za treću životnu dob POU Zagreb. Član je i likovne udruge "HUKA Art" pod vodstvom Vere Kovač. Sudjelovao je na mnogim likovnim kolonijama po Hrvatskoj, a osim na svojim samostalnim izložbama izlagao je i na dvije skupne izložbe u Zagrebu, te na dvije međunarodne izložbe u Biogradu.

Radulović je vrlo aktivan i dugogodišnji član Društva "Montenegro".

U svome se govoru, sa strane zaslužnih za održavanje ove izložbe, zahvalio Danilu Iveziću i Dušanu Miškoviću, kao i svima ostalima koji su došli. Ipak, posebno se zahvalio onima koji nisu mogli biti na otvorenju au mnogo čemu su doprinijeli njegovu umjetničkom rastu. Svoje izlaganje prije samo otvorenja završio je izjavom da je većinu izloženih radova naslikao na licu mjesta u prirodi, jer je tako "neposredno najbolje osjećao vizualne senzacije".

"arhitekt JOSIP SLADE ŠILOVIĆ" MONOGRAFIJA SLOBODANA MITROVIĆA

Monografija "arhitekt Josip Slade Šilović- Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877-1911" autora Slobodana Mitrovića objavljena 2019. godine predstavljena je u rodnom gradu Josipa Slade Šilovića Trogiru, 28. 4. 2023., i dan kasnije 29. 4. 2023. u Šibeniku. Velika zasluga za organizaciju predstavljanja pripada Josipovom potomku Radovanu Slade Šiloviću, i njegovom zalaganju za ponovno "vraćanje" Josipa Slade Šilovića u ova dva za njega značajna grada.

Činjenica da se radi o arhitekti čije se vizionarsko stvaralaštvo identificira sa počecima osmišljanje, urbane, strateške izgradnje Knjaževine Crne Gore, čiji je opus od fundamentalnog značaja za Crnu Goru, je prvenstveni razlog izrade i izdavanja ove monografije. Dvadeset pet serpentina, kraljevi dvorci, kazalište, poslanstvo, most, urbanistički plan, putovi, crkve i brojni drugi objekti su ono čime je Slade obilježio i prostor i vrijeme, a sve to i zaslužuje da bude predstavljeno javnosti i Crne Gore, ali i Republike Hrvatske.

Predstavljanje u Trogiru je organizirano u prostoriji Muzeja Grada Trogira uz učešće: Slobodana Mitrovića- autora monografije, Fani Celio Cege, Danila Ivezića, Radovana Slade Šilovića i moderiranje Danijele Kontić. U HNK Šibenik monografiju su predstavili: Slobodana Mitrovića - autora monografije, Grozdana Cvitan, Danilo Ivezić, Radovan Slade Šilović, a moderator je bio Jakov Bilić.

Brojni uzvanici i gosti s osobitim zanimanjem su pratili izlaganja predstavljača posebice autora monografije koji je prisutne upoznao s jednim većim brojem "detalja" iz opusa i života Josipa Slade Šilovića, vezanih uz njegov boravak u Crnoj Gori, ali i njegovu mladost i školovanje u tadašnjoj Dalmaciji i Bosni.

Na početku predstavljanja prisutne su pozdravili predstavnici hrvatske nacionalne zajednice iz Crne Gore (Hrvatsko nacionalno vijeće CG) Zvonimir Deković i crnogorske nacionalne zajednice u Hrvatskoj (Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske) Danilo Ivezić. Brojne inicijative i programska povezanost na oču-

vanju kulturnog i nacionalnog identiteta i očuvanju od zaborava brojnih pojedinca s jedne i druge strane, koji su svojim djelovanjem gradili i povezivali prostor Crne Gore i Republike Hrvatske, obilježje je suradnje ove dvije zajednice i primjer uzajamnog povezivanja i djelovanja.

Obraćajući se na predstavljanju monografije u Trogiru i Šibeniku, **Radovan Slade Šilović** je rekao:

"Ova tematika predstavljanja, vrlo temeljito priređene monografije, pretežno djela koje se odnose na vrijeme Kneževine Crne Gore, pripadaju svima koji su na bilo koji način spoznali djelo arhitekta Josipa Slade-Šilovića. Ovo je i vrijeme koje posvećujemo osobama koje su zadužile baštinu.

Upravo radi širine opusa vrlo je teško u kratkom vremenu obuhvatiti sve suštinske vrijednosti našeg graditelja.

Onaj temeljit put koji je jedino moguć je upravo ova monografija gospodina Mitrovića koja je pred nama. Ipak, ovdje su obuhvaćena samo crnogorska djela, a kako i sam autor kaže čeka se da Sladina djela o hrvatskim gradnjama i gradnjama za otomanske vlasti u Bosni, to realizira netko od hrvatskih povjesničara ili arhitekata. I potpuno je u pravu. Tada, uz graditeljski i Sladin politički sadržaj, realizacija bi bila cjelovita.

Podloga za to, hvala Bogu, postoji u splitskom arhivu, pošto je obitelj Slade-Šilović, svu svoju arhivsku građu pa tako spise i nacрте Josipa Slade-Šilovića, još davnih godina prenijela spomenutom arhivu koji je tu građu evidentirao, kao zaštićeno kulturno dobro. Radi se o fundusu od oko stotinu kutija u mapama i sačuvanih stranica. Tamo se nalaze nedvosmisleni fakti o genijalnosti njegove gradnje, ali i pregnuću ljudskih osobina. Ovdje ne smijemo zaboraviti vrijednu knjigu autora akademika Cvita Fiskovića iz 1987. godine i svakako vrijednu inicijativu dr. Ive Babića za snimanje dokumentarnog filma o trogirskom graditelju koju je HRT i realizirao... Kontinuitet Josipovog djelovanja bio je graditeljski. Začuđuje njegovo poznavanje

različitih uporišta znanja koje je bilo potrebno da se može prihvatiti i različitih poslova, od probijanja i gradnji cesta, serpentina, kuća, palača do mostova. Samo ću napomenuti nabravanjem najvažnija djela i mjesta djelovanja u Dalmaciji i Bosni za otomanske vlasti: -upravlja gradnjom ceste Dubrovnik-Cavtat 1854. godine, građevinski ured na Pagu 1857. ga šalje upravljati gradnjom ceste do Košljuna, radi plan za cestu na ušću Neretve, radio je hotele na Visu, Splitu, dom u Makarskoj, objekte u Omišu, Kuni na Pelješcu. Od 1864.g radi planove pripreme izgradnje šibenskog kazališta, njegovog najvažnijeg djela u Dalmaciji. Poznato je iz spisa kako je imao ograničena sredstva za što je dobio priznanje talijanskih investitora. Konzole na kazalištu utvrđuju njegov dodir s neogotikom, uz manji utjecaj jednostavnog romaničkog i renesansnog luka. Slijedio je čistoću neoklasicizma, bez da pokle- kne kičenoj arhitekturi iz više razloga. Uz neke dileme pripisuje mu se projekt za gradnju gradske bolnice u Splitu, isusovačkog samostana, a s splitskim načelnikom Gajom Bulatom dogovara nadzor nad gradnjom splitskog kazališta. Naime, Bulat je imao veliko povjerenje

u stručnost Slade-Šilovića, te mu daje sve ovlasti za kolaudacijom kod izgradnje posebno radi problematike poroznog terena na kojem je kazalište izgrađeno. Slade je taj posao izvršio stručno. Dalje, povjerene su mu gradnje i popravak ceste drniškog područja do Trogira, Vrlike i Imotskog, intervencije i dogradnje crkve u Drnišu i Kaštel Novom... S pretenzijom bih rekao da je ovaj uradak crta koja razgraničava dosadašnja pisanja o djelima Slade u Crnoj Gori i šire, od ove monografije u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Pri tome ne mislim kako je napisano prije bilo loše, ali sigurno je bilo nepotpuno, za razliku od ove monografije za koju možemo zaključiti kao konačno zaustavljena djela. To je vrijednost na ovih 250 stranica, a sada možemo biti strpljivi u očekivanju autora koji će objelodaniti monografiju po Sladinim hrvatskim graditeljskim djelima. Slobodan Mitrović dao je Josipu naslov – arhitekt negotike i akademske eklektike. Njegovi zapisi su ušli u srž graditeljskih djela u kneževini Crne Gore s nizom specifičnih primjera graditeljskih ideja.

Dao mu je još jednu titulu, za Sladu-Šilovića je rekao da je simbol epohe stanovanja jednog cijelog grada u

Crnoj Gori. Onda to nije samo priznanje struke nego i građana koji žive u tom gradu.

Poručio mu je u toj živoj korespondenciji na stranicama, kako su djela trogirskog arhitekta duboko utkana u povijest Crne Gore i još puno toga... o mostovima, o carskim palačama, začudnim serpentinama na Lovčenskim liticama... o cijelom jednom arhitekturnom prostranstvu koje se odjednom otvorilo ovom monografijom.

Autor monografije arhitekta **Slobodan Bobo Mitrović** kaže:

"Dodatni motiv za pisanje ove monografije je što usprkos značajnoj ulozi koju je Slade imao u historiografiji graditeljstva druge polovine XIX. i početka XX. vijeka u Hrvatskoj i Crnoj Gori, on nije bio predmetom naučnog istraživanja, a prošlo je više od 110 godina od njegove smrti. Dragocjenu i jedinu knjigu "Arhitekta Josip Slade Šilović" nam je ostavio istoričar umjetnosti i arheolog Cvito Fisković (1908-1996) u izdanju Muzeja u Trogiru 1987. godine... Istraživanje je pokazalo da Državni arhiv u Splitu posjeduje "Obiteljski fond Slade Šilović HR-DAST- 379" koji je dobio status kulturnog dobra još davne 1949. godine, i čija je arhivska dokumentacija

dužine 10, 5 metara...

Iako monografija u klasičnom konceptu obrađuje graditeljska djela Josipa Slade Šilovića, smatrao sam da je neophodno postaviti historijski kontekst stanja društva i prostora ruralne Knjaževine Crne Gore, kako je ona izgledala i u kakvu sredinu je došao jedan osvjedočeni urbanista, arhitekta i doktor filozofije...

Monografija je pisana za širi krug istraživača, istoričara graditeljstva i arhitekture, kao i čitatelja ljubitelja prostorne i ambijentalne estetike...

Kroz nju se došlo do saznanja što je to Slade gradio i radio u Crnoj Gori i Dalmaciji...

O njegovom interesu, širini obrazovanja i brizi za životnu sredinu najbolje govori tekst napisan 1848. godine (na talijanskom jeziku) pod nazivom Mizerije Trogira (De miserie Trau), nalazi se u DAST, u kojem opisuje bijedu Trogira do koje je dovela austrijska vlast i poziva građane na slogu u traženju prava koja su im oduzeta. Podsjeća koliko je oduzimanje biskupije uticalo negativno na građanstvo. Ukazuje na sve segmente društva u kojima je Trogir degradiran i doveden do bijede i

siromaštva. Tekst je pisao kao dvadesetogodišnjak. Pismo je prevedeno i objavljeno u monografiji, posebno je interesantno da nikada nije prevedeno u Hrvatskoj i objavljeno na hrvatskom jeziku...

Studirajući u Padovi postaje jedan od osnivača Narodne stranke, razvijajući ideju ujedinjenja Dalmacije i Hrvatske i prenoseći je na neobrazovano pučanstvo...

Kao poseban kuriozitet i dokaz visoke i široke obrazovanosti i znanja posebno naglašavam njegov projekt iz 1860. godine izgradnja čeličnog pokretnog mosta u Trogiru devet godina nakon londonske izložbe i promocije čelika...

Ono što nedostaje u ovoj priči o Josipu Slade Šiloviću je knjiga o njegovom djelovanju, radu, projektima i objektima u Dalmaciji i Bosni, kako bi se i mogla dobiti puna slika o ovom odista genijalnom i izuzetno plodnom arhitekti i graditelju...

Monografija je objavljena 2019. izdavači: Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske; Ministarstvo održivog razvoja i turizma CG; Skaner studio uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine.

DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU

Prikazivanjem dokumentarnog filma **STRADANJE U MEDOVI 6. 1. 1916. u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, nastavljen je projekt DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU.**

Ni do danas, više od sto godina od brodoloma talijanskog parobroda BRINDISI pred albanskom lukom MEDOVA (6. 1. 1916.), nijesu razjašnjene sve okolnosti nesreće kao i broj stradalih u njoj. Došli su iz svijeta da se bore za Crnu Goru i ostali na vječnoj straži.

Medovski stradalnici krenuli su iz Kanade, luka HALIFAKS, i poslije dvadeset pet dana neizvjesnog putovanja stigli u Napulj, a odatle željeznicom u luku BRINDISI iz koje su 5. 1. 1916. zajedno s grupom doktora i velikom količinom hrane i sanitetskog ma-

terijala isplovili na parobrodu BRINDISI ka albanskoj luci MEDOVA. Na Badnji dan 6. 1. 1916. u osam sati ujutro ispred luke San Giovanni di Medova parobrod je naišao na podvodnu minu i za 15-tak minuta potonuo. Na brodu je bilo oko 540 dobrovoljaca, poginulo je 386, a spašeno 145. Spomenik stradalim pod Medovom podignut je na Cetinju 13. 5. 1939. godine. Rad poznatog crnogorskog umjetnika RISTA STIJOVIĆA nazvan *LOVĆENSKA VILA*.

Lovćenska vila, okrenuta prema Lovćenu i pjesniku "čija je sudbina pretvorena u brdo", u desnoj ruci drži mač, a u lijevoj srebrni lovorov vijenac odlučna da ga, mitski svemoćna, raskošno lijepa i stasita, a proročki zagledana u dolazeća vremena, nečujno spusti u Medovski zaliv na mjesto gdje je potonuo Brindisi, iznad crnogorske "plave grobnice". (Marijan Mašo Miljić)

Autorica: **TANJA PIPEROVIĆ**

Stručni konzultant: **ALEKSANDAR BERKULJAN**

Producent: **DIJANA POPOVIĆ**

Ton: **RADE ANDIĆ**

Snimatelji: **IVAN MILOŠEVIĆ**

Montaža: **RADIVOJE ĆIROVIĆ**

Proizvodnja: **Naučno-obrazovni program RTCG 2016.**

Prikazivanje omogućio: **ARHIV RTCG**

Projekcija je održana 23. 3. 2023. uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine.

IZUZETNA SAZNANJA O BUDVI

Tekst: Adrijana Đorojević, za Pobjedu

Premijera filma "Anzulović", autora Slavena Vilusa i Tamare Liješević, održana je nedavno u Budvi u organizaciji JU "Grad teatar". Film je nastao povodom izložbe "Foto-hronika Marka Anzulovića - Budva u osvjetl XX vijeka (1902-1938)" čiji su priređivači arhitekta Slobodan Mitrović i prof. fotografije Lazar Pejović.

Mitrović je za Pobjedu kazao da je zanimljivo kako se danas od uobičajenih statičnih TV snimaka povodom nekog događaja može montažom i režijom, uz pomoć 3D tehnologije, od jedne fiksne izložbe napraviti dokumentarni film.

- Talenat Vilusa i Liješevićke je ovdje došao do izražaja. Sama izložba, u organizaciji Grada teatra, bila je veliko iznenađenje jer su otkriveni negativni na staklu iz 1902-1938. godine koje su čuvale četiri generacije porodice Anzulović. Radi se o oko 150 negativa (za izložbu smo odvojili 65) po kojima se lako može rekonstruisati društveni život Budve iz vremena Austrougarske uprave

početkom XX vijeka i kasnije Kraljevine Jugoslavije. Sve su to slike iz jednog do sada nepoznatog vremena. Fotografije imaju literarnu vrijednost jer mnoge detalje poznate iz istoriografije sada možemo da vidimo kao artefakte - istakao je Mitrović.

SVESTRANOST

Pojašnjavajući kako je došao do zaostavštine Marka Anzulovića, Mitrović je kazao da je oduvijek volio da razgovara sa starijim od sebe, da ih zapitkuje o prošlosti i ličnostima.

- Bilježio sam šta su mi govorili. Iako je Budva imala svoje hroničare, sa Stijepanom M. Ljubišom (1824-1878) se završila lokalna faktografija tako da je mnogo zanimljivih događaja i ličnosti ostalo zaboravljeno. Porodica Anzulović iz XVII vijeka je imala više značajnih ličnosti. Više puta sam sa Svetlanom Anzulović-Čukvas razgovarao dok mi jednog dana nije rekla: "Na, vidi što je na ovim staklima što je ded Marko slikao". Odmah

sam se oduševio kada sam prepoznao neke istorijske događaje, ali tek kada je prof. fotografije Lazar Pejović dao svoje kompetentno mišljenje, postalo je jasno da smo na tragu izuzetnih saznanja o Budvi - istakao je Mitrović.

Pogled objektivom Marka Anzulovića bio je fokusiran na dokumentarnu, pejzažnu i portretnu fotografiju. Mitrović je podsjetio da su tih godina na ovim prostorima primorja bili aktivni Laforest u Herceg Novom i Kotoru, Jelsaka u Kotoru i Marubi u Skadru. Oni rade panoramske razglednice i fotografije u studiju uglavnom komercijalne prirode, mada fotografišu i gradove i zanimljive ambijente.

- Marku Anzuloviću je fotografija hobi, čak mnoge slike nije izradio, ostale su u negativu. Bio je svestran. Fotografiše panorame Budve s mora i kopna, gradske ambijente i razne gradske događaje, procesije i litije, sahrane i svečanosti, porodice na okupu, portrete djece, gospođica, vojnika i žandara, pse, guske, kokota, vojne i trgovačke brodove i jedrenjake. On sa kamerom izlazi u prostor i u svemu oko sebe vidi priliku za dobru fotografiju. On objekte fotografisanja režira, namješta poziciju, gradi kompoziciju sve na prirodnom svjetlu - istakao je Mitrović.

Prema njegovim riječima, veoma značajna je fotogra-

fija procesije kroz budvansko polje sa nošenjem ikone Budvanske čudotvorne Madone "Svetice nad svim svetim" koja je vjekovima čuvala Budvu od kuge i velikih stradanja.

- U procesiji su svi slojevi društva: elita i plemići, vojska, oficiri i mornari i seljani iz okoline Budve, folklorno obučeni, žene i svi u najsvečanijem ruhu, sa iskazivanjem poštovanja i zahvalnosti Bogu, sa blagosiljanjem rodni polja, lađa i mora i svega što održava život u slavu Boga. Ovakve procesije opisuje Don Krsto Ivanović 1650. godine u "Analima Budve", a eto Marko Anzulović pravi takvu fotografiju 250 godina kasnije. Eto koliko je dugo trajala tradicija zahvalnosti zaštitnici Budve i dokaz da je vjerski život bio centralni sadržaj grada vjekovima - istakao je Mitrović.

Slična priča je, kako je kazao, i proslava Sv. Nikole zaštitnika pomoraca na Školju kod Budve 9. maja 1903. godine kada, poslije održane mise, budvanske dame i gospoda poziraju pred Markovom kamerom.

U sredini su don Ćiril Rosić, budvanski župnik i Niko Fabris, poznati graditelj sa žirado šeširo.

AKTUELNOST

U katalogu izložbe Mitrović je zapisao da Anzulovićeve fotografije pred publiku postavljaju pitanje: "Kakva je

danas vaša Budva"? Mitrović je kazao da su Anzulovićeve fotografije toliko žive i aktuelne da pokreću interakciju sa gledaocem pa se on osjećao kao da mu nameću takvo pitanje.

- Budva je izgubila ljudsku mjeru, a nije izgradila urbane institucije primjerene za današnje vrijeme. Taj nagli privredni i graditeljski rast nije lako uskladiti sa društvenim razvojem, a posebno u sezonskim gradovima u kojima je turizam kao jedna kampanjska djelatnost profilisao stil i model života – smatra Mitrović.

Komenatarišući koliko fotografije Marka Anzulovića mogu biti inspirativne za današnje generacije, Mitrović je kazao da se za fotografisanje u Crnoj Gori kaže "da se ovjekovječimo".

- Kakve pouke izvlačimo iz tih svjedočenja putem fotografije dosta je individualno, ali na nivou društva i ljudske zajednice pomaže da sigurnije sa osjećanjem oslonca, identiteta i stabilnosti prolazimo kroz neizvjesnu svakodnevicu koju nam nove civilizacije donose. To trajanje kroz vrijeme, tu "četvrtu dimenziju" nam obezbjeđuje fotografija, u ovom slučaju Marko Anzulović - istakao je Mitrović.

Ko je bio Marko Anzulović

Arhitekta Slobodan Mitrović podsjetio je da u nizu poznatih Anzulovića nailazimo na Nikolu Anzulovića

koji (1775) svojim brodom vozi Petra i Petrovića u Trst na putu za Rusiju, pa Zana i Grigorija 1807. godine u vrijeme vladavine Francuza, pa Antonija Anzulovića koji je finansijski nadzorni organ na gradnji zvonika na Crkvi Sv. Ivana, (1858 – 1963), pa Ivan Anzulović otac Markov, koji je bio "općinski tajnik" u Budvi.

- Marko je na tragu svojih predaka vrlo angažovan i operativan poslovni čovjek zbog čega ga austrougarska uprava šalje u Obrovac da rješava njihove probleme. Tamo i provodi Prvi svjetski rat. U Kraljevini Jugoslaviji Marko se angažuje politički u Jugoslovenskoj partiji i pobjeđuje na izborima 1933. godine za predsjednika Opštine Budva. Dva mandata je predsjednik opštine, kada se naslućuju počeci razvoja turizma u čemu on ima značajnu ulogu u gradnji hotela Avala, komunikaciji sa Društvom prijatelja Budve u Beogradu i Parizu i pokreće druge projekte. Bio je oženjen Anticom Indijanović. Imali su šestoro djece. Marko Anzulović (1876-1957) kao fotograf, do izložbe, bio je nepoznat istoriji fotografije u Crnoj Gori, što će sigurno tražiti dodatna istraživanja jer su njegove fotografije kvalitetan umjetnički i tehnički rad. Porodica je poklonila zavičajnom odjeljenju Biblioteke u Budvi negative i nadam se da će oni ući u istraživanje podataka o Marku Anzuloviću - istakao je Mitrović.

TRIBINA O DJELIMA DIMITRIJA POPOVIĆA

Prilog uredila: Maša Savićević

Po prvi puta Dimitrije Popović izlaže u Knjižnici Božidara Adžije i to plakate, unikatne likovne monografije s originalnim grafikama, kao i originale razglednica iz privatne zbirke mr. sc. Bože Biškupića, svoje osobne predmete, rukopise i skice. Izložba je otvorena 17. travnja i se moći razgledati do 15. svibnja 2023. godine.

Akademski slikar, autor europskog renomea Dimitrije Popović, nesumnjivo je jedan od najistaknutijih autora suvremene umjetnosti. Umjetnik izuzetno značajnog opusa, podjednako se lako izražava kao slikar i kao književnik.

Likovno mu je stvaralaštvo prožeto književnošću. Lautréamont, Rimbaud i Kafka pisci su koji su snažno obilježili Popovićeve mladost, posebno Lautréamont. Njegova su Maldororova pjevanja snažno utjecala na

likovni senzibilitet Dimitrija Popovića, odnosno afinitet za nadrealističku poetiku, dok mu je Kafkin Preobražaj otkrio svijet funkcionalne bizarnosti.

U Popovićeve slučaju odnos slike i riječi osobito je važan, jer jedno proizlazi iz drugoga. Slika izaziva riječ kao što riječ potiče sliku. Konačno, u kršćanskoj religiji "Riječ je postala tijelom", a tijelo automatski implicira sliku. Temati kojima se bavio, bilo da su sakralnog ili svjetovnog sadržaja, znaju biti toliko slojeviti i bogati značenjima pa se nameće potreba da se iz jednog medija pređe u drugi, likovno izrazi književnim.

Dilema je li prvo bila riječ ili slika u Popovićeve se slučaju jednostavno razrješava: riječ i slika postoje istovremeno i imaju jednaku izražajnu važnost. Koliko slika pobuđuje riječ, toliko riječ izaziva sliku. Poticajna su oba načina izražavanja.

PORTRET KAFKE KOJI JE NASLIKAO KAO SREDNJOŠKOLAC NAJAVIO JE OPUS DIMITRIJA POPOVIĆA

Bojana Radović

Na tribini održanoj 14. travnja u Knjižnici Božidara Adžije o djelima Dimitrija Popovića govorili su akademik Krešimir Nemeć i kazališna kritičarka Večernjeg lista Bojana Radović.

Nevjerojatno zvuči činjenica da je svoj prvi portret Kafke **Dimitrije Popović** naslikao još kao srednjoškolac, a još nevjerojatnije da je upravo to djelo najavilo veliki umjetnički opus ovog cijenjenog slikara i grafičara, koji uz likovnu ima i sve značajniju književnu karijeru, i to kao esejist, pisac priča i novela te pjesnik. Ostao je Kafka jedan od stupova njegova cjelokupnog rada, a taj je portret iz mladosti prerastao u nekoliko značajnih likovnih ciklusa, ali i postao djelo koje je nadahnulo mnoge druge umjetnike.

O svemu tome bilo je riječ na tribini "Metamorfoze slike i riječi", koja je održana u Knjižnici Božidara Adžije, na kojoj su o književnom i likovnom djelu Dimitrija Popovića govorili akademik **Krešimir Nemeć** i kazališna kritičarka Večernjeg lista **Bojana Radović**.

Sam je umjetnik mnogobrojnoj publici objasnio kako se u njegovu slučaju autohtono prožimaju oba vida umjet-

ničkog stvaralaštva jer ponekad se čini da slika drugim jezikom može prenijeti sve ono što ne mogu riječi, a ponekad je i obratno, kada se čini i da i najupečatljivije slike ne mogu ispričati priču o, primjerice, "Kratkom životu odrubljene glave" ili pak zašto je upravo zlo u čovjeku najveća umjetnička inspiracija. Akademik Nemeć svoje izlaganje počeo je poznatom rečenicom: "**U početku bijaše riječ**", te je govorio o utjecaju velikih pisaca na opus Dimitrija Popovića, kako likovni tako i književni. Govorio je, naravno, o Danteu, ali u prvom redu o djelima Lautréamonta, Rimbauda i Kafke, koji su snažno obilježili mladost Dimitrija Popovića. Bojana Radović govorila je o kratkim pričama Dimitrija Popovića, koje su višestruko nagrađivane na Natječaju za kratku priču Večernjeg lista "Ranko Marinković", počevši od prve objavljene 2010. godine, te je upozorila i na njegovu prvu zbirku poezije "**Orfejeva sjenka**", koja svakom posjetitelju neke buduće izložbe ovog autora može poslužiti kao idealan vodič kroz glavne umjetničke motive koji su oduvijek: smrt, eros, život, ljubav, ali i zlo.

Na pitanje voditeljice tribine **Ivane Sabljak** Dimitrije Popović govorio je i o svom poznanstvu s **Danilom**

Kišem te se sjetio i posljednjeg susreta s njim nekoliko mjeseci prije Kiševe smrti 1989. godine. "Slikao" je riječima to ljetno poslijepodne kada mu je veliki pisac, već vrlo bolestan, došao u posjet u obiteljsku kuću u Cetinju te zamolio domaćine da na televiziji pogledaju reprizu njegova intervjua starog dvadesetak godina. I dok je Dimitrije govorio o tome kako se sjeća te slike u kojoj je izgledalo da se jedino bujna kosa na glavi književnika odupire bolesti te opisivao potez kojim je Kiš isključio televizor, pred očima publike doslovno je rasla slika o konačnosti svakog čovjeka.

PROFESOR GRADITELJSTVA, ETIKE I ODGOVORNOSTI

ISTORIJA GRADITELJSTVA NA TLU CRNE GORE XIX.

Tekst: Slobodan Bobo Mitrović

U maniru antičkih uzora, nikada direktno, već mudrim i posrednim načinom spoznaje dovodio nas je do ličnog otkrića osnovnih vrijednosti u struci graditelja. Razvijao je svijest o učenju i onih grana struke koje nam nijesu omiljene jer arhitekturu ili građevinu treba razumjeti cjelovito u svim njenim segmentima. Nadahnjivao je učenjem o graditeljstvu kao humanoj i plemenitoj vještini

Uvijek kada prolazim kroz Zetu i vidim kako se kuće grade bez sokle (pod kuće je ravan sa okolnim travnjakom), čujem glas svog profesora Veliše Popovića: "Projektovanje objekta počinje od kote agresivnih voda" i "75% problema na kući čine vode – vlaga, a 25% sve ono drugo".

Bile su to godine (1959-1963) kada je autor ovog teksta bio đak Srednje arhitektonske škole "Marko Radević" u Titogradu. To su godine ratom razorene države, sa prvim

inžinjskim kadrovima i zanatlijama, sa skromnom mehanizacijom i opremom, godine opšteg siromaštva.

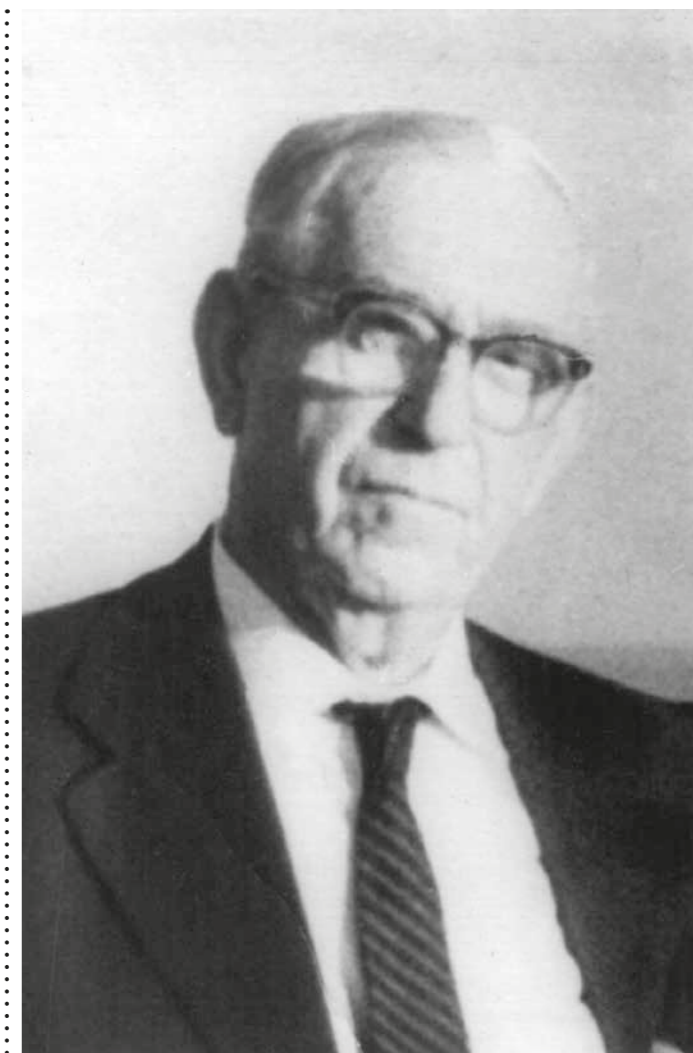
Inžinjera Velišu Popovića (1894–1974), vrsnog pedagoga, sve poslijeratne generacije pamte. Ostao je dio memorije u životima svojih đaka i danas poslije 60 godina.

Diplomirao je na Tehničkom fakultetu Beogradskog univerziteta (1923). Bio je među prvim crnogorskim inžinjerima u Kraljevini Jugoslaviji – Zetskoj banovini. Rijetki inžinjeri radili su tada u visokim državnim službama pa se V. Popović zaposlio u Ministarstvu građevina u Beogradu, sa postavljenjem u Podgorici, Cetinju, do početka Drugog svjetskog rata (1941). Tadašnji inžinjeri su radili na svim aktuelnim poslovima: putevima, mostovima, vodovodu i kanalizaciji, zgradarstvu u svim fazama: planiranja, projektovanja, revizija, izvođenja, nadzora, obračuna, prijema radova.

Na početku karijere izvodi radove: na Lovćenskoj kapeli po projektu ruskog arh. N. Krasnova (1925); na adaptaciji Zetskog doma, Biljarde, Cetinjskog manastira, projektuje i izvodi put Cetinje – Ivanova korita – Lovćen; radi na rekonstrukciji puteva Nikšić – Danilovgrad – Podgorica i Nikšić – Šavnik, na adaptacijama mnogih javnih objekata. Izvodi objekte i mostove na putu Vladimir – albanska granica, Bioče – Manastir Morača. Dom pjevačkog društva Jedinstvo, Danilovgrad 1929; Hotel "Evropa" (1931) i Oficirski dom u Podgorici (1935).

Iz ovog predratnog perioda ostavio je nekoliko objekata koji su imali sreću da prežive veliko savezničko bombardovanje 5. maja 1944. godine. Ti objekti čuvaju urbanu memoriju predratne Podgorice: objekat Zanatske komore (1928) je moderna arhitektura, čvrste likovnosti. Poslije rata je nadograđen za Privrednu komoru Crne Gore.

Opštinski dom (1931), danas Skupština opštine Podgorica je objekat koji privlači svojom volumenskom izražajnošću, proporcijama i ujednačenom fasadnom ritmikom otvora i plitkom reljefnom linearnom obradom vjenca i fasada. Objekat odaje ozbiljnost, dostojanstvo i sigurnost koju je javna arhitektura prošlog vijeka podrazumijevala. V. Popović nije samo bio odličan građevinski inžinjer. Upravo na Opštinskom domu ilustruje osjećanje za arhitekturu, za estetiku širokog zahvata.

Poslije Drugog svjetskog rata, V. Popović mijenja nekoliko radnih pozicija u sektorima Ministarstva građevina od 1945-1952. na gradnji kolskih saobraćajnica i mostova i tunela na trasama: Tuzi, Danilovgrad, Morača, Njeguši, Debeli brijeg, Bar. Organizuje građevinsku službu za sve puteve i saobraćajne objekte na teritoriji Crne Gore (1945).

Sa malobrojnim predratnim inženjerima uvodi u struku prve poslijeratne arhitekta i inženjere.

U Srednjotehničkoj školi u Titogradu (1952-1963) nastavnik je i direktor do penzionisanja.

S oduševljenjem bi đaci te škole pričali i sjećali se svog profesora. Ne samo što nas je učio građevinskoj struci, nego prije svega nas je učio etici, odgovornosti i moralu u životu. U maniru antičkih uzora, nikada direktno, već mudrim i posrednim načinom spoznaje dovodio nas je do ličnog otkrića osnovnih vrijednosti u struci graditelja. Razvijao je svijest o učenju i onih grana struke koje nam nijesu omiljene jer arhitekturu ili građevinu treba razumjeti cjelovito u svim njenim segmentima. Nadahnjivao je učenjem o graditeljstvu kao humanoj i plemenitoj vještini. Nesebično i s autoritetom u učionici je spajao teoriju, nauku i praksu i svodio na uzrast učenika 14-18 godina. Bio nam je živi uzor pedagoga i

čovjeka (roditelja) ne samo u učionici nego i u životu.

Veliša Popović dobitnik je najviših priznanja za rad i ostvarenja u građevinskoj struci Kraljevine i socijalističke Jugoslavije. Jedna ulica u Podgorici nosi danas njegovo ime.

Porodičnu tradiciju jednog od prvih crnogorskih inženjera V. Popovića su nastavili arhitekti: ćerka Sonja Dekleva i sin Pavle Popović.

Osuđen na smrt

Biografski detalj V. Popovića o kojem se malo zna: kada je Italija okupirala Podgoricu (1941) vojska je imala velike potrebe za inženjerima. Zamjenik Pircija Birolija, guvernera za Crnu Goru, je pozvao ing. Velišu Popovića i zahtijevao da radi za njih. Nije očekivao Velišin odgovor: "Vi ste naši istorijski prijatelji, ali sada ste naši okupatori i ja ne mogu da radim za vas". Izazvao je bijes kod Italijana i odmah su ga sproveli na Prijeki sud. Osuđen je na smrt. Braća Burazerovići, podgorički muslimani, kojima je Veliša projektovao hotel "Evropa" zauzeli su se, angažovali i tražili načine, išli i molili Italijane da poštede život Veliši. Uspjeli su da mu smrtnu presudu preinače u doživotnu robiju. Poslali su ga u zatvor Klos u Albaniji gdje je proveo 2,5 godine do kapitulacije Italije 1943. godine.

INTERVJU S VELEMAJSTOROM BOŽIDAROM IVANOVIĆEM

Tekst: Ana Tomović za RTV Cetinje; Prilog uredio: Vesko Pejović

Poštovani čitaoci, knjiga "64 chess stories" velemajestora **Božidara Bonje Ivanovića**, koju je posvetio legendarnom Robertu Bobiju Fišeru, uskoro bi trebalo da izađe iz štampe na engleskom jeziku pa je tim povodom novinarka RTV Cetinje **Ana Tomović**, razgovarala sa autorom.

Pored video zapisa, ona je inicijalno za sajt Cetinje-Moj grad poslala i detaljnu biografiju prvog crnogorskog velemajestora koji je za 60 godina bavljenja šahom pored velikih rezultata dao izuzetan doprinos popularizaciji drevne igre i afirmaciji Cetinja i Crne Gore.

IZ BIOGRAFIJE VELEMAJSTORA BOŽIDARA BONJE IVANOVIĆA

Rođen je na Cetinju 24. avgusta 1946. godine. Sa četrnaest godina, počeo je da se bavi šahom.

Tri puta je bio omladinski prvak Crne Gore (1963 – 1965.). Prvu od 16 titula seniorskog prvaka Crne Gore osvojio je 1968. godine na Šampionatu Crne Gore u Titogradu. Sedamnaestu titulu šampiona Crne Gore osvojio je na Međunarodnom prvijenstvu CG u Baru, 2004.

Majstorsku titulu osvojio je 1969. na prvenstvu SFR Jugoslavije u Novom Travniku i od tada počinje da se profesionalno bavi šahom.

Šampion Jugoslavije, prvi put, postao je 1973. u Sutormoru. Na YouTube kanalu možete pogledati kako je dočekan pobjeda mladoga Ivanovića (Bozidar Bonja Ivanović – Prvak SFR Jugoslavije 1973):

<https://www.youtube.com/watch?v=0T2GYdld2Cw>

Internacionalni majstor postao je 1976, a već 1977. u Baru i velemajstor.

Drugu titulu prvaka SFR Jugoslavije osvojio je 1981. u Borovu a 1983. u Herceg Novom dijeli prvo i drugo mjesto sa Dušanom Rajkovićem.

Po uspjesima na svim prvijenstvima SFR Jugoslavije u samom je vrhu, iza neprikosnovenog velemajestora **Svetozara Gligorića**.

Na prvijenstvu SR Jugoslavije u Tivtu 1994. dijelio je prvo do trećeg mjesta a 1996. u Podgorici osvojio je prvo mjesto.

Osvojio je i dvije srebrne medalje sa reprezentacijom SFR Jugoslavije, na Evropskom prvijenstvu u Plovdivu 1983. (1. mjesto; SSSR 2. SFRJ 3. Engleska); i na Svjetskom prvijenstvu u Lucernu 1989. (1. SSSR 2. SFRJ 3. SAD.)

Robert James "Bobby" Fischer & Bozidar Bonja Ivanović

Igrao je na tri Olimpijade za SFR Jugoslaviju a na jednoj za SR Jugoslaviju, 1996.

Sa ekipom ŠK "Montenegrobanka" 1998. u Beogradu osvojio je titulu ekipnog prvaka SR Jugoslavije.

Obavljao je i funkciju predsjednika Šahovskog saveza SCG (Srbije i Crne Gore) i selektora njene šahovske reprezentacije od 2001 do 2004.

Igrao je sa najvećim šahistima svijeta, a možda i najvećim u istoriji šaha.

Tim uspjesima ušao je u velikane i istoriju jugoslovenskog i crnogorskog šaha.

Poznati i popularan među ljubiteljima šaha bio je posebno zbog stila igre koji je izrazito napadački, maštovit, pun zapleta i kombinacija pa je za mnoge njegove partije rečeno da su šahovska poezija...

Božidar Ivanović je remizirao sa aktuelnim prvakom svijeta u šahu Tigranom Petrosjanom, 1967. – Cetinje – Gradska kafana – Simultanka (slika desno)

Božidar Ivanović i Božidar Kažić u društvu sa svjetskim prvakom u šahu Mihailom Botvnikom koji je 12.10.1971. posjetio Cetinje i odigrao simultanku u Gradskoj kafani (slika ispod)

Evo jedne sjajne realizacije iz daleke 1978. sa turnira u Montrealu, koju je pripremio njegov obožavalac Milan

Baja Stanojević:

<https://www.facebook.com/bajko.stanojevic/videos/1162186941182681>

PS: Božidar Ivanović je rođen u kući na uglu današnjeg Parka pjesnika u kojemu je 13. oktobra 2022. godine otkriven spomenik njegovom ocu Aleksandru Lesu Ivanoviću, najvećem liričaru Crne Gore

Dobitnik je mnogo značajnih priznanja među kojima su:

- Zaslužni sportista Jugoslavije,
- Orden rada sa zlatnom zvijezdom (kojim Vas je od-

likovalo Predsjedništvo SFRJ1987.),

– Zlatna plaketa jugoslovenskog lista "Sport" 1995.,

– Najbolji sportista Crne Gore 1977. i 1981.

– Trinaestojulska nagrada Crne Gore 2007.

– Vrhunski sportista Crne Gore od 27. juna 2008.

– Dobitnik je i nagrada gradova: Herceg Novog (1972), Titograda (1975) i Cetinja (1977).

– Od maja 2022. velemaistor Božidar Ivanović je počasni predsjednik Šahovskog saveza Crne Gore.

Značajan doprinos istoriji popularnosti šahovske igre dao je i kao:

– član ŠK "Cetinje", ŠK "Herceg Novi", ŠK "Titograd" – kasnije "Budućnost" (PG) i jedan od osnivača ŠK "Crnogorac" (CT).

– autor 444. edukativne emisije "Tajne šaha" na RTV CG (od 1998. do 2008.), koja je bila izuzetno gledana,

– publicista i autor knjiga "Šahovski vrhovi" (2011.) i "Igrati svoj život" (2015.) i brojnih komentara u mnogim medijima.

Od marta 1993. do jula 1998. velemaistor Božidar Ivanović, vrši funkciju ministra sporta u Vladi Crne Gore.

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

Jagnjetina sa porilukom i blitvom

Sastojci:

- jagnjeće meso bez kostiju.....2 kg
- ulje.....1 dl
- crni luk.....150 g
- poriluk.....300 g
- mladi crni luk.....1 veza
- blitva.....4 veze
- mladi krompir.....600 g
- kajmak.....80 g
- brašno.....30 g
- paradajz koncentrat.....20 g
- začini i začinske trave

Priprema:

Jagnjeće meso sječeno na krupnije komade posoliti, poprskati biberom i brašnom. Opeći na zagrijanom ulju. Prenijeti u drugu posudu sa istom masnoćom. Propržiti sitno sjeckani crni luk i spojiti sa mesom. Poprskati mljevenom paprikom i dinstati. Sjeckani poriluk popariti i ocijediti. Dodati jagnjetini, začiniti. Zatim dodati krupnije sječeni mladi luk. Kada meso bude mekano, dodati pripremljenu blitvu, ukuvani paradajz i usitnjeni list morača. Dodinstati.

Mladi krompir posebno skuvati, ocijediti i poprskati kajmakom. Poslužiti toplo.

Pjat lovca Jova

Sastojci:

- meso divlje svinje bez kostiju.....2,2 kg
- krtola.....600 g
- kukuruzno brašno.....120 g
- crni luk.....100 g
- šumske pečurke.....400 g
- stabljika celera.....1 veza
- masnoća.....100 g
- začini
- kisjelo mlijeko.....1 dl
- začinske trave.....1 veza

Priprema:

Naliti meso hladnom vodom da odstoji. Ocijediti i ponovo naliti hladnom vodom.

Kuvati, začiniti i dodati pripremljenu krtolu. Potom kuvati. Odvojiti dio bujona (supe), zakuvati kukuruzno brašno, dodati krompir iz supe, masnoću i spojiti tučenjem.

Kuvano meso izvaditi iz supe, pa isjeći. Na zagrijanoj masnoći propržiti sušeno dimljeno meso i prenijeti na toplo. Na istoj masnoći propržiti sječeni crni luk, potom pomiješane pečurke podliti supom i u to složiti sječeno meso. Dodati začinske trave, kratko dodinstati. Složiti u zagrijanu posudu sa tučenim krompirom, prženim sušenim mesom i kisjelim mlijekom.

Izložba Branislava Radulovića "Moji krajolici", 6. travnja 2023. u galeriji "Montenegrina" Crnogorski dom Zagreb

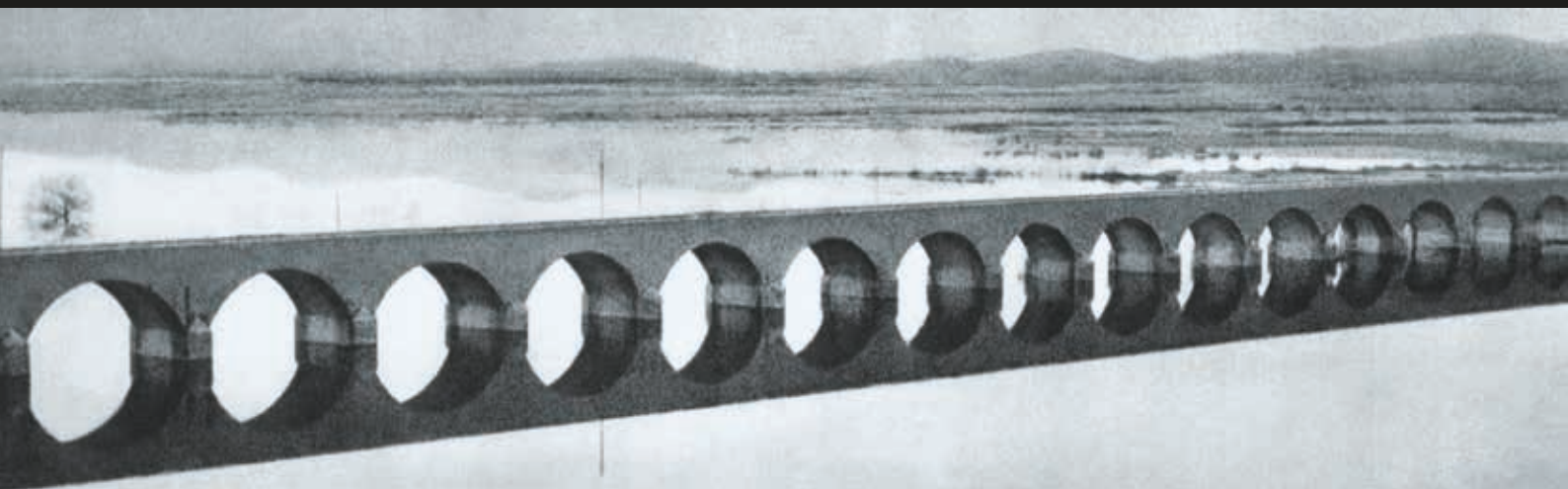

U srijedu 01. 03. 2023. godine u galeriji Montenegrina otvorena je izložba umjetničke keramike društva za likovno stvaralaštvo "Pinelić" iz Kostrene.

Povodom Međunarodnog dana žena 8. Marta u galeriji "Montenegrina" Crnogorski dom Zagreb otvorena je izložba Mirem Đimšita - "San o ženi".

Predstavljanje monografije: arhitekt JOSIP SLADE-ŠILOVIĆ - Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877 - 1900. autora Slobodana Mitrovića, 28. travnja 2023. Muzej Grada Trogira / Galerija Cate Dujšin Ribar

Predstavljanje monografije: arhitekt JOSIP SLADE-ŠILOVIĆ - Graditeljska djela u Knjaževini Crnoj Gori 1877 - 1900. autora Slobodana Mitrovića, 29. travnja 2023. Hrvatsko narodno kazalište u Šibeniku,

